

[Formanden.]

4) Medlem af bestyrelsen for Arbejder-
nes Læseselskab.

H. C. Hansen.

/ Toft-Nielsen.

Folketingets formand.“

I skrivelse af 5. d. m. meddeler fuldmæg-
tig Rudy Schrøder, at han er villig til mid-
lertidigt at tage sæde i folketinget under
medlem for vestre storkreds Alsing Ander-
sens orlov fra den 5. d. m. at regne.

I skrivelse af 5. d. m. meddeler købmand
Knud Nielsen, at han er villig til midlertid-
digt at tage sæde i folketinget under med-
lem for vestre storkreds Kristen Ambys
orlov fra 5. d. m. at regne.

I skrivelse af dags dato anmoder folke-
tingsmand Horn på folketingsmand Kjæld-
gaards vegne om orlov i mindst 1 måned
på grund af sygdom og om, at stedfortræ-
deren må blive indkaldt.

Medlemmer af folketinget Marius Buhl,
Erik Eriksen, Kr. Juul og Sønderup har
meddelt mig, at de ønsker her i tinget
mundtligt at fremsætte:

*Forslag til lov om folkeskolen og
forslag til lov om gymnasieskoler.*

I skrivelse af 7. d. m. anmoder ministe-
ren for handel, industri og søfart om, at
det i § 10 i lov nr. 135 af 29. marts 1950
om en sukkerordning nævnte udvalg må
blive nedsat.

I skrivelse af 8. d. m. anmoder finans-
ministeren om, at der må blive foretaget
valg af det i § 2, stk. 2, i lov nr. 235 af
27. maj 1950 om anvendelsen af modvær-
dien af de i henhold til Det europæiske
Genopbygningsprogram modtagne gave-
ydelser omhandlede udvalg.

I skrivelse af 12. d. m. anmoder bolig-
ministeren under henvisning til § 3 i lov
om regulering af bymæssige bebyggelser,
jfr. lovbekendtgørelse nr. 129 af 13. april
1954, folketinget om at nedsætte det i den
pågældende bestemmelse nævnte udvalg.

Folketingets regnskab for finansåret fra
1. april 1954 til 31. marts 1955 vil efter
endtl. revision blive fremlagt i bureauet.
Et sammendrag vil blive optaget i tillæg B.

Udenfor dagsordenen giver jeg ordet til
den ærede ordfører for udvalget til valgs
prøvelse, for at hun kan gøre indstilling til
tinget om godkendelse af valg.

Ordføreren for udvalget til valgs prøvelse
(*Edel Savante*): Efter at det høje ting har
meddelt de to ærede medlemmer for vestre
storkreds hr. Kristen Amby og hr. Alsing
Andersen orlov, har udvalget til valgs prø-
velse behandlet spørgsmålet om godken-
delse af stedfortræderne for de to nævnte
medlemmer. Vi har modtaget materiale fra
indenrigsministeriet og gennemgået dette,
ligesom vi har modtaget erklæringer fra
købmand Knud Nielsen og fuldmægtig Rudy
Schrøder om, at de er villige til at indtræde
som midlertidige medlemmer af tinget.

Udvalget indstiller enstemmigt, at tinget
godkender valget af Knud Nielsen og Rudy
Schrøder.

Hermed sluttede forhandlingen.

*Udvalgets indstilling om godkendelse af
købmand Knud Nielsen som midlertidigt med-
lem af folketinget*
vedtoges enstemmigt med 157 stemmer.

*Udvalgets indstilling om godkendelse af
fuldmægtig Rudy Schrøder som midlertidigt
medlem af folketinget*
vedtoges enstemmigt med 157 stemmer.

Den første sag på dagsordenen var:

*Spørgsmål om fremme af forespørgsel til
finansministeren af Henry Christensen m. fl.*

(Forespørgslen findes i tidenden sp. 21).

Formanden: Hvis ingen gør indsigelse mod
fremme af denne forespørgsel, betragter jeg
tingets samtykke dertil som givet. (Ophold).
Det er givet.

Den følgende sag på dagsordenen var:

*Forhandling om statsministerens redegørelse
i henhold til grundlovens § 38 ved folketings-
årets åbning.*

(Redegørelsen findes i tidenden sp. 1).

Poul Hansen (Kalundborg): I den sommer, som nu ligger bag os, strålede solen næsten måneder igennem fra en skyfri himmel, og det var, som om det milde klima også bredte sig til skuepladsen for den internationale politik — tvært imod alle de spådomme om en forværring, som lød fra visse sider, da vi sidste vinter drøftede spørgsmålet om Vesttysklands optagelse i Atlantpagtsamarbejdet.

Vi har naturligvis med tilfredshed set udsagnet af det mildere klima. Det måtte give de bekymrede befolkninger i alle lande nyt håb, at det lykkedes at gennemføre mødet i Genève mellem de ledende statsmænd fra de fire stormagter i en fordragelighedens ånd og med en sådan udgang, at forhandlingerne kan videreføres, og ikke mindst glæder det os, at Finland allerede nu får Porkkalaområdet tilbage, og at Finland nu mener at kunne slutte sig til Nordisk Råd. På den anden side er det jo rigtigt, at ingen af de store afgørende problemer blev løst i Genève. Vi kan have den forventning, at de fortsatte forhandlinger kan foregå i en bedre atmosfære og måske hurtigere nå et resultat, end vi turde tro for blot et år siden, og ingen skal da være i tvivl om, at vi her i landet nærer et brændende ønske om at se den afspænding gennemført, som der nu er visse tegn til.

Det vil imidlertid være forhastet at drage den slutning af sommerens begivenheder, at vi nu ubekymret kan slække på forsvarssamarbejdet indenfor NATO. Der er så meget mindre grund til det, som dette samarbejde har været en vigtig forudsætning for tilvejebringelsen af den nuværende forhandlingssituation. Her i landet blev der jo i forsommeren nedsat et udvalg til at overveje forsvarsordningen, bl. a. under hensyn til de nye våbens udvikling. Vi er helt enige med regeringen i, at det vil være rimeligt at afvente resultatet af dette udvalgs arbejde, før der her i folketinget fremsættes forslag om ændringer i forsvarsordningen, og det bør også betyde, at de økonomiske rammer, der blev lagt i fjor, fastholdes.

Når vi taler om de nye våben, tænker vi først og fremmest på atom- og brintbomber, og vi tænker vel samtidig med gru på den totale ødelæggelse, disse våben vil kunne anrette, hvis de nogensinde bliver brugt,

hvad vi inderligt håber ikke vil ske. Så meget glædeligere er det da, at det just i løbet af det sidste halve år langt tydeligere end før er kommet til at stå offentligheden klart, ikke alene at atomenergien kan udnyttes fredeligt, men også at man er meget langt fremme i det praktiske forsøgsarbejde, at det i stigende grad udfolder sig som et internationalt samarbejde, og at den praktiske udnyttelse i større målestok ligger indenfor en ikke altfor fjern tidsfrist. Når der tales om de nye våbens ødelæggelses-evne, er det, som om tanken nægter at følge med. Jeg har noget af samme fornemmelse overfor den fredelige udnyttelse af atomenergien. Der synes at åbne sig endog meget vide perspektiver her, men der bliver også et meget stort ansvar. Jeg tror, at vi må møde atomalderen med meget stor åbenhed og meget stor vilje til at prøve og revidere gamle forestillinger i lys af de nye muligheder og krav.

Inden jeg går over til mine bemærkninger om vore hjemlige forhold, skal jeg kun om statsministerens omtale af Klaksvigsagen sige, at vi fuldtud billiger de dispositioner, den høje regering har truffet. Vi beklager, at det færøske socialdemokrati har fundet anledning til at udsende den erklæring, der er offentligheden bekendt, selvom vi ikke overser, at den indeholder en fordømmelse af overgrebene mod de lovlige myndigheder. Vi deler regeringens overbevisning om, at hovedparten af det færøske folk tager afstand fra urolighederne i Klaksvig, og at man deroppe som her forenes i ønsket om en harmonisk udvikling på grundlag af den ordening, som blev fastlagt i 1948. Vi tager derfor også på det skarpeste afstand fra den propagandistiske støtte, som de danske kommunister har ydet de formentlig fåtallige kredse på Færøerne, som åbenbart har ønsket at bruge situationen til at forgifte forholdet mellem Danmark og Færøerne. Jeg tænker her ikke alene på de tekststykker, som dagbladet „Land og Folk“ har bragt, men også, og ikke mindst, på de modbydelige tegninger. Hvilket formål ønsker kommunisterne egentlig at tjene ved at fremstille det, som om politiet er sendt op for at terrorisere Færøernes befolkning? Det er ikke sandheden og ikke nogen dansk interesse, man tjener derved.

[Poul Hansen (Kalundborg).]

I diskussionen om vore hjemlige forhold og i de lovgivningsforanstaltninger, som er truffet det sidste års tid godt og vel, har valutastuationen stået i forgrunden, og det gør den stadig. Hertil føjer sig nu prisproblemet som følge af den seneste tids kraftige prisstigninger. Men disse problemer kan dog ikke berettiggel det almindelige sortmaleri af landets situation, som vi har set forskellige steder i pressen og i forskellige politiske taler. Der findes også lyspunkter.

Såvidt jeg har kunnet følge med i de fremkomne bedømmelser af årets høst, ligger den væsentligt bedre, end man på et vist tidspunkt turde håbe.

Høsten i forbindelse med de prisforbedringer, som er opnået på det engelske marked, vil komme valutastillingen til gode og desuden forbedre landbrugets indtægtsforhold.

Der blev i sidste folketingsssamling af hensyn til valutaforholdene gennemført en afdæmpning af efterspørgslen. Trods dette har industriproduktionen som helhed i de først forløbne 8 måneder af 1955 ligget på samme niveau som i det tilsvarende tidsrum i fjor. Der er heller ikke i beskæftigelsen som helhed nogen nedgang. Når arbejdsløshedsprocenten siden foråret har ligget lidt højere end i fjor, skyldes det udelukkende den øgede tilgang til arbejdsmarkedet.

Dette betyder imidlertid ikke, at foranstaltningerne til afdæmpning af efterspørgslen har været uden virkninger. Når den samlede produktion og den samlede beskæftigelse har kunnet opretholdes, hænger det sammen med, at industrieksporten — hvad den højtærede statsminister også gjorde opmærksom på i sin åbningstale — er øget ganske væsentligt. På baggrund af hele den økonomiske situation er det et overordentlig glædeligt træk, at vi i et så kraftigt omfang har kunnet øge afsætningen af industrivarer til udlandet, og det er naturligvis i alles interesse, at denne afsætning kan opretholdes. Ved de dispositioner af økonomisk art, som skal træffes fremover, må man fra alle sider have dette for øje.

Indtil 1. september udgjorde vor samlede udførsel, bortset fra transithandelen, godt 4 600 mill. kr. mod godt 4 200 mill. kr. i fjor. Det er en fremgang på lidt over

400 mill. kr. — hertil har landbrugsvarerne bidraget med ca. 100 mill. kr. og industrivarerne med op imod 300 mill. kr. I samme tidsrum er indførslen steget med 100 mill. kr. til knap 5 300 mill. kr. Stigningen ligger dog udelukkende i årets første måneder, medens indførslen i de 4 måneder fra maj til og med august har ligget ca. 170 mill. kr. lavere end i fjor. Der er altså i udenrigshandelen tendenser i den rigtige retning.

Når vi så vender os fra handelsbalancen til betalingsbalancen, altså valutastillingen, ser vi, at der for årets første 9 måneder som helhed har været en nedgang på knap 200 mill. kr. mod en nedgang i samme periode i fjor på knap 500 mill. kr. Ser vi på juli kvartal alene, var der i fjor en nedgang på 187 mill. kr., medens der i år er en fremgang på 102 mill. kr.

Da vi for godt et år siden og nu i foråret vedtog de økonomiske forlig til imødegåelse af nedgangen i valutastillingen, var vi klar over, at virkningerne ikke ville vise sig omgående. Det er nu klart, at foranstaltningerne er ved at slå igennem, og at de virker i den tilsigtede retning. Der har ganske vist været en nedgang på omkring et halvt hundrede mill. kr. i valutastillingen i de første 14 dage af oktober måned, men det kan ikke virke foruroligende, når man ved, at der samtidig er afdraget udenlandsk gæld på godt og vel 80 mill. kr. Tager vi dette i betragtning, er forbedringen i valutastillingen altså også fortsat nu, og det må jo i sig selv betegnes som et lyspunkt, at regeringen og nationalbanken har fundet det forsvarligt, at disse afdrag har fundet sted. Det betyder, at vi nu er i den gunstige stilling, at al forfalden udenlandsk gæld er betalt. Jeg kunne måske her indskyde den bemærkning, at man i den offentlige diskussion altfor ofte glemmer, at op til 40 pct. af det beløb, valutastillingen er lavere end i efteråret 1953, er medgået til afbetaling af udenlandsk gæld.

Som jeg nævnte før, har beskæftigelsen som helhed været af samme omfang som i fjor, men det udelukker ikke, at der er nogen nedgang på visse områder. Det gælder bl. a. tekstil- og beklædningsindustrien og fremstillingen af byggematerialer. Det kan derfor ikke undre, at der indenfor flere fag gør sig bekymringer gældende for beskæftigelsesforholdene fremover. Jeg føler mig

[Poul Hansen (Kalundborg).]

imidlertid overbevist om, at regeringen er fuldt opmærksom herpå, og at den såvel ved de lovforslag, der fremsættes, som ved administrationen af den gældende lovgivning tager størst muligt hensyn til beskæftigelsesforholdene. Netop i denne sammenhæng lyttede jeg med tilfredshed til de sætninger i den højtærede statsministers redegørelse forleden, hvori han sagde, at „regeringen lægger stor vægt på, at forstyrrelser i byggerytmen undgås, og at der holdes en stabil beskæftigelse i byggefagene“.

I den løbende diskussion om de økonomiske forhold er der rettet svære bebrejdelser mod den højtærede finansminister for statens træk i nationalbanken. Jeg kan ikke se rettere, end at disse bebrejdelser skyder langt over målet. Staten må dog nødvendigvis afholde de udgifter, den er forpligtet til i henhold til lovgivningen. Den må også honorere de byggelånstilsagn, der er givet under den forrige og den nuværende regering dels i henhold til den til enhver tid gældende byggestøttelov, dels i henhold til de bevillinger, et flertal har tiltrådt. Naturligvis havde vi gerne set, at et større salg af statsobligationer havde været muligt, men man kunne dog ikke i en tid med nedgang i valutastillingen have undgået en forøgelse i statens træk, uden at en endnu kraftigere kreditstramning var blevet følgen. Hvis de synspunkter, der har været fremme i dele af pressen, skulle være lagt til grund, havde vi fået en stramning, som ville have været helt lammende for erhvervslivet.

Løvrigt er der grund til at gøre opmærksom på, at selvom obligationssalget har været lille, og selvom der både er udbetalt byggelån og afdraget på indenlandsk statsgæld, er statens samlede mellemværende med nationalbanken forbedret med 45 mill. kr. i løbet af juli kvartal.

Da vi gennemførte de økonomiske forlig sidste efterår og i februar, skete det som bekendt ved et samarbejde mellem regeringen, det radikale venstre og — for det sidste forligs vedkommende — det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen. De to store oppositionspartier holdt sig udenfor; de nægtede endog at give klar besked om, hvad de selv ville have sat i stedet.

De lod det imidlertid ikke blive ved det.

Særlig venstre og venstres presse og da ikke mindst venstres formand, det ærede medlem hr. Erik Eriksen, har sommeren igennem med megen flid fortalt, at det, vi andre gennemførte, var aldeles utilstrækkeligt, ja, nærmest nytteløst. Påstanden er urigtig; det fremgår af de kendsgerninger, jeg har peget på; men jeg kan vel nok i al stilfærdighed fastslå, at den stadige gentagelse af den i hvert fald ikke har bidraget til forbedring, og at den hele kampagne ikke har tjent landets interesser.

I det hele taget må jeg sige, at der er en næsten forbløffende forskel på den måde, hvorpå det ærede medlem hr. Erik Eriksen omtaler det sidste års økonomiske foranstaltninger, og hans omtale i sin tid af novemberforliget 1950, skønt det jo meget lignede martsforliget i år. Det tør vel siges, at det ærede medlem i sandhed har tabt troen på den politik, han dengang fandt rigtig.

Nu ved jeg godt, at jeg skal være forsigtig med at sige noget til det ærede medlem hr. Erik Eriksen. „Fyns Tidende“ skrev fornylig, at det ikke er ham, vi skal skælde ud, for det er ikke ham, der har ansvaret. Jeg forstår, at bladet har fundet behov for en sådan lille afværgemanøvre. Måske er der også blandt dette blads læsere en del, der har følt trang til at sige et og andet til det ærede medlem hr. Erik Eriksen. For kan det virkelig være en rimelig fremgangsmåde for det største oppositionsparti og dets leder helt at holde sig udenfor og bare nøjes med at opretholde uro om landets økonomi? Kan man sige: vi har intet ansvar, vi har ingen forpligtelse?

Man skulle dog vel i det mindste tro, at når det er venstres opfattelse, at det hidtil gennemførte ikke duer, og når partiet så voldsomt byder sig til som den undergørende kraft, der kan klare tingene, så havde man også på landsmødet for en lille måneds tid siden klart og tydeligt sagt, hvad man selv ville gøre. Men det gjorde man ikke. Jeg tror, det er det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard, der i en udtalelse til et blad har sagt, at venstres landsmødeudtalelse ikke er omtale værd, og at den er et sørgeligt eksempel på, at et stort parti mener at kunne klare sig med talemåder. Jeg har selv søgt efter positive anvisninger både i denne landsmødeudtalelse og i den tale af

[Poul Hansen (Kalundborg).]

det ærede medlem hr. Erik Eriksen, der ledsagede den, men jeg fandt kun et par vage antydninger, nemlig dels en almindelig vending om besparelser og dels et ønske om skattemæssig begunstiggelse af opsparing.

Der blev sidste år foreslået og gennemført en lov om præmiering af opsparing. Dengang holdt det ærede medlem og hans parti sig udenfor. Der blev også sidste år gennemført besparelser. En væsentlig del blev taget på de militære budgetter, og vi havde dengang det indtryk, at man nærmest fandt dette uforsvarligt, og i foråret advarede det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen stærkt imod, at vi gik videre med besparelser på dette område, i hvert fald hvis de skulle medføre en nedsættelse af forsvarrets beredskab og effektivitet. Vi går ud fra, at dette stadig er ikke alene det ærede medlems, men også venstres stilling.

Hvor det så er, og hvor meget det er, venstre vil spare, savner vi klarhed over. Det ærede medlem hr. Jensen-Broby har igen luftet tanken om at spare 600 mill. kr. på statsbudgettet. Det har ikke tidligere været venstres opfattelse, at der var praktisk mulighed for at spare et beløb af den størrelse. Jeg minder om resultatet af spareudvalgets arbejde i den periode, hvori det ærede medlem hr. Erik Eriksen stod i spidsen for regeringen, og jeg minder om det ærede medlems egen udtalelse i et interview ved nytårstid 1951. Jeg beder om formandens tilladelse til et kort citat nu og senere. Da sagde det ærede medlem hr. Erik Eriksen — jeg har fundet det i „Fyns Tidende“ for 31. december 1950:

„Vi stiler efter foreløbig at nå 100 mill. kr. i besparelser. Jeg har nok set nogle fantasital nævne, men de har jo desværre kun akademisk interesse.“

Dette med fantasital var jo en venlig hilsen til det ærede medlem hr. Jensen-Broby; jeg ved ikke, om stillingen har ændret sig siden dengang.

Det nærmeste, jeg er kommet klarheden over venstres stilling til konkrete besparelser, er nogle udtalelser, som det ærede medlem hr. Henry Christensen fremsatte fornylig ved et møde i Rødovre. Han sagde, at venstre ville spare på støtten til boligbyggeriet, men det kan i alt fald ikke blive

mange millioner på statens driftsbudget. Endvidere nævnte han skolebespisningen og den vederlagsfrie undervisning for ikke-skolepligtige elever. Kan der spares 2—3—4 millioner på hver af disse konti? Endelig mente han ikke, at det var nødvendigt at yde børnetilskud til familier med indtægter helt op til 16 000 kr. Jeg forstod det nærmest som et ønske om at afskaffe børnetilskuddene i indtægtsgruppen 12 000—16 000 kr. Jeg kan ikke tænke mig, vi kan have noget imod at forhandle om det, men det er jo heller ikke mange millioner, der ligger her.

I det hele taget vil vi meget gerne drøfte spørgsmålet om besparelser og nå til positive resultater, men vi synes, at diskussionen skal ske på reelt grundlag. Det lyder så flot og skæpper så lidt at udslynge fantasital, som det ærede medlem hr. Erik Eriksen sagde i sin tid. Og det, vi hidtil har hørt af konkrete forslag fra venstre, hvad kan det blive til? En halv snes millioner kroner eller så. På et budget på omkring 4 000 mill. kr. batter det meget lidt.

Jeg skal dernæst sige lidt om det alvorligste økonomiske spørgsmål i øjeblikket, nemlig prisstigningerne. Såvidt jeg har kunnet følge den offentlige debat, har de to store oppositionspartier iværksat en kampagne, som sigter imod to ting, nemlig dels at give det udseende af, at regeringen har et hovedansvar for prisstigningerne, dels at fremstille pristalsreguleringerne af lønningerne som en grundskade i vor økonomi.

Bortset fra afgiftsforhøjelserne og ophævelsen af mælketilskuddet i foråret har den senere tids prisstigninger vel især tre kilder. Prisen på visse udenlandske varer, navnlig brændsel, er steget. Ingen dansk regering ville have haft mulighed for at undgå denne stigning. En anden årsag er de forbedrede priser på vore landbrugsvarer — en fordel for valutastillingen og for landbruget, men for danske forbrugere en belastning. Da hjemmemarkedsprisen følger eksportprisen, er mælk, fløde, smør, flæsk og flæskevarer blevet dyrere. Heller ikke dette forhold kan lægges regeringen til last, så meget mindre som jeg går ud fra, at regeringens store kritikere i venstre og hos de konservative ikke forestiller sig, at vi ved lovgivningsforanstaltninger skal afbryde forbindelsen mellem eksport- og

[Poul Hansen (Kalundborg).]

hjemmemarkedspris — eller hvordan er stillingen her?

Endelig er der spørgsmålet om avancerne, og her kan unægtelig den redegørelse, som for nogen tid siden blev udsendt af landbrugsorganisationerne, nok give grund til eftertanke. I redegørelsen påviser man, at der på pristalsbudgettets post for fødevarer er sket en stigning på 634 kr. fra 1948 til 1954 for de danske landbrugsvarers vedkommende. Af denne stigning har landmanden, producenten, kun fået 132 kr., medens ca. 230 kr. skyldes ophævelse eller nedsættelse af pristilskud og ca. 270 kr. skyldes højere omkostninger og avancer på varens vej fra producent til forbruger. Det vil igen sige, at medens producentpriserne kun er steget 11 pct., er handelsomkostninger og avancer steget med gennemsnitlig 65—70 pct.; og jeg vil gerne selv føje til, at da lønningerne i den samme periode kun steg omkring 40 pct., må den væsentligste stigning altså ligge på selve avancerne, alt naturligvis under forudsætning af, at landbrugsorganisationernes beregninger iøvrigt holder stik.

Man tør sige, at landbrugsorganisationernes redegørelse i høj grad har rettet søgelyset mod hele avanceproblemet, og jeg synes derfor, det er både naturligt og påkrævet, at regeringen nu lader dette problem undersøge med henblik på en forhandling med erhvervsorganisationerne om prisproblemerne. Vi kan give fuld tilslutning til dette initiativ.

Jeg har naturligvis søgt at følge, hvad der fra venstres og det konservative folkepartis side er sagt om pristalsproblemet, og jeg har fået det indtryk, at det egentlig nok så meget er stigningen i pristallet som prisstigningerne i sig selv, der volder bekymring. Det er det såkaldte pristalsystem, d. v. s. lønreguleringen efter pristallet, man angriber. Jeg vil ikke påstå, at lønregulering efter pristal i alle henseender er det ideelle, men de hidsige angreb på ordningen skyder i hvert fald langt over målet, og man kan ikke frigøre sig for en fornemmelse af, at det først og fremmest har drejet sig om at finde en syndebuk; det er kun forstemmende, at man som syndebuk har udset sig løn-

modtagernes lønregulering og synes uden tilsvarende bekymring for avancerne.

Hvordan forholder det sig med det så meget omtalte og angrebne pristalsystem?

For det første har pristalsreguleringen som tit nok påpeget været forudsætningen for de 2-årige overenskomster og dermed for større stabilitet i arbejdsforholdene, end man har haft i mange andre lande. Det har været en ubestridelig fordel for produktionen og for landets økonomi som helhed. Der er dernæst intet, som tyder på, at pristalsreguleringen har drevet pengelønningerne højere op, end de er i en række andre lande, der ikke har pristalsystem, men hvor arbejderne ad andre veje har skaffet sig erstatning for prisstigningerne. Endelig indebærer systemet, at prisstigningerne altid kommer før lønreguleringen. Det er altid i første omgang priserne, der presser lønningerne op, og ikke omvendt. Hvis der efter en prisstigning f. eks. som følge af øgede import- eller eksportpriser ikke er nogen anden kilde til ny prisstigning end lønreguleringen, vil den formentlig ret hurtigt løbe sine virkninger ud, og ny stabilitet vil indtræde.

Jeg vil i denne sammenhæng gerne minde om, at vi jo een gang tidligere har oplevet en storm mod pristalsreguleringen fra venstres side. Det var i 1951. Det førte bl. a. til, at der af den daværende regering blev nedsat et udvalg til at undersøge virkningerne af pristalsreguleringen og til at undersøge mulighederne for at regulere lønningerne efter et såkaldt velstandstal, den samme tanke, som nu er fremme igen. Udvalget gjorde op, at af de 59 points, som pristallet steg fra juli 1949 til juli 1951, hidrørte kun 10,5 points fra lønstigninger, og deraf kun knap 7 fra lønreguleringer efter pristallet. Derimod bidrog de selvstændige indkomster, herunder altså avancerne, til pristalsstigningen med 19 points. Sine overvejelser over velstandstallet sluttede udvalget med følgende konklusion, som findes i udvalgsbetænkningen side 27:

„Beregningen af et velstandstal er behæftet med stor usikkerhed, hvortil kommer, at beregningerne ikke er så let tilgængelige og overskuelige, som det må være ønskeligt, når det drejer sig om tal, der har direkte økonomisk betydning for

[Poul Hansen (Kalundborg).]

store dele af befolkningen. Desuden kan beregningen teknisk kun foretages for et år ad gangen. Blandt andet af disse årsager kan anvendelsen af et velstandstal som korrektiv til pristallet ved lønregulering ikke tilrådes, og nationalindkomstberegningerne vil derfor mest hensigtsmæssigt kunne anvendes til belysning af den økonomiske udvikling over længere tid.“

Jeg ved ikke, om tilsvarende undersøgelser og overvejelser ville give et andet resultat nu, men jeg synes i hvert fald, der er grund til at minde om, hvad man dengang nåede til. Vi fik intet velstandstal, og den daværende regerings forslag i 1951 om en delvis ophævelse af pristalsreguleringen blev afvist. Vi beholdt reguleringen, og til trods for at pristalsystemet dengang blev angrebet lige så hårdt som nu og betegnet som årsag til alskens økonomisk dårlighed, så gik det dog ikke værre, end at de daværende regeringspartier i deres agitation har op-
højet netop hin periode fra 1951 til 1953 til selve skoleeksemplet på, hvor godt der kan styres her i landet, og hvor fint økonomien kan bringes i orden. Men det forkætrede, det angrebne, det ødelæggende pristalsystem, det havde vi hele tiden.

Når man nu hævder, at der ved lønreguleringen efter julipristallet og den, der formentlig kommer efter januarpristallet, pumpes ny købekraft ud, som gør martsforliget illusorisk og svækker valutastillingen, så kan jeg ikke være enig i en sådan bedømmelse. Martsforligets afgifter virkede ikke lønhævende. Sålænge de opkræves, virker de efterspørgselsbegrænsende, uanset hvad der iøvrigt sker med lønningerne, og det er ingen korrekt fremstilling, når man siger, at lønregulering efter pristal øger købekraften. Den gør det nok på det tidspunkt, da selve lønreguleringen sker, men købekraften bliver ikke større, end den var, før prisstigningerne satte ind. I virkeligheden har lønmodtagerne båret en ekstra købekraftsbegrænsning og dermed også forbrugsbegrænsning i den periode, der går fra prisstigningen til lønstigningen — og det vil for adskillige prisstigningers vedkommende sige 6 måneder eller mere. Dette forhold kan i alt fald ikke komme valutastillingen til skade, tværtimod.

Jeg har ikke med disse bemærkninger taget stilling til, om vi skal have en anden udregning af det lønregulerende pristal. Skal vi have det, må arbejdsmarkedets parter jo selv afgøre, om de vil bruge det eller slutte overenskomster uden reguleringsbestemmelser. Men overfor den megen tale, der har været om pristalsystemet, synes jeg, det har været rimeligt at gøre disse bemærkninger.

Såvidt jeg har kunnet se, er i hvert fald det radikale venstre og det konservative folkeparti enige med regeringen i, at der ikke bør gribes ind i den aftale, arbejdsmarkedets organisationer har truffet om pristalsreguleringen. Derimod forekommer venstres stilling meget mere uklar. Jeg kan ikke forstå hele denne storm, man har rejst, uden som et ønske om, at der skal gribes ind. De konservative har imidlertid fremsat en anden idé til forhindring af lønforhøjelser efter det kommende januarpristal. Det er en såre enkel og bestikkende idé. Den går simpelthen ud på skattelettelser. Det er en tanke, der indfinder sig lige så regelmæssigt hos de konservative, som tanken om 600 mill. kr. i besparelser indfinder sig hos det ærede medlem hr. Jensen-Broby. Det sker fortrinsvis, når et valg så nogenlunde menes i sigte.

Såvidt jeg kan forstå, går tanken ud på, at der skal gives skattelettelser i et sådant omfang, at prisstigningerne på pristalsfamiliens budget opvejes af nedgang på skatteposten, at man med andre ord ikke skal have dækning for prisstigningerne i form af lønforhøjelser, men i form af skattelettelser. Derved ville ikke alene lønmodtagerne, men også alle andre få dækning for prisstigningerne — altså undtagen dem, der i forvejen betaler en meget lille skat; de kan naturligvis ikke få dækning. Til gengæld bliver der tale om en ekstra gevinst for dem, der allerede har fået dækning gennem højere avancer eller højere producentpriser. Der er altså allerede her en vis skævhed i tankegangen, en slagside, som retter sig mod lønmodtagerne.

Dertil kommer imidlertid noget andet. Jeg har ikke hørt, at skattelettelserne tænkes tilvejebragt ved besparelser. Overskuddet på statens driftsregnskab skulle simpelthen nedbringes med lettelsens beløb. Tænker man sig en pristalsstigning,

[Poul Hansen (Kalundborg).]

som ville give to portioner dyrtidstillæg, skal der for at opveje denne bruges en skattelettelse på flere hundrede millioner kroner. Det ville blive en reel købekraftsudvidelse, som ikke ville kunne undgå at påvirke valutabalancen i ugunstig retning. De konservative har været blandt de ivrigste til at bebrejde finansministeren, at han har øget statens træk på nationalbanken. Men hvordan skulle han kunne skaffe udvej for disse skattelettelser uden et endnu større træk på nationalbanken? Hvis ikke den konservative tanke derfor er det rene blålys, eller valglys, må der være en eller anden skjult forklaring, som vi forhåbentlig bliver delagtiggjort i, og som jeg i hvert fald vil efterlyse.

Indtil en sådan forklaring foreligger og vi måtte blive overbevist af den, må vi fra vor side fastholde den politik, der blev flertal for i fjor. Vi ser den senere tids forbedring af handelsbalance og valutastilling som et resultat af denne politik. Vi er langt fra ved vejs ende, og derfor må den stramme finanspolitik fastholdes — det er et af de vigtigste midler, vi råder over herinde.

Som jeg allerede har sagt, finder vi det forkert at male situationen sort i sort, og vi afviser den agitation, som ensidigt og groft giver regeringen skylden for enhver vanskelighed. Vi kan her støtte os til den kendsgerning, at en række lande, også det konservativt styrede England, har deres besvær med valuta og prisudvikling, og at man både i England og andetsteds har måttet gribe til diskontoforhøjelse og forbrugsbegrænsende foranstaltninger. Det rimer dårligt med talemåderne om, at det kun er under socialdemokratiske regeringer, der kan opstå valutavanskeligheder.

Vi kan også henvise til, at man udefra bedømmer Danmarks stilling anderledes og væsentligt gunstigere, end den — formentlig af partipolitiske grunde — bedømmes af venstre og konservative. Jeg kan her henvise til de korrespondancer, der har

været fremme i danske blade om bedømmelsen f. eks. i Amerika og England, og til lederen af det svenske folkparti, professor Bertil Ohlins udtalelser til „Ekstra-bladet“ forleden: Danmarks økonomi har det langt bedre, end de fleste danske aner, sagde han.

Vi vil imidlertid ikke heraf lade os forlede til nogen falsk optimisme. Valutastillingen, prissituationen, nødvendigheden af erhvervsmæssige investeringer, ikke mindst af hensyn til de kommende store årgange — alt dette taler imod en forbrugsudvidelse, som der ikke er rigelig dækning for gennem øget produktion og produktivitet, og det kan kun tilskynde os til at være den højtærede finansminister behjælpelig i hans anstrengelser for at værne overskuddet på statens drifts- og anlægsbudget.

Dette betyder imidlertid ikke, at vi er enige med dem, som mener, at så må reformarbejdet skydes ud. Der er reformer, som netop nu trænger sig på. Regeringen har bebudet et forslag til en ny lærlingelov. Denne sag vil naturligvis have sammenhæng med hele det meget vigtige problem: at skaffe tilstrækkelige uddannelsesmuligheder for de mange unge, der om få år rykker frem. Dette problem kan vi ikke skyde fra os.

Vi mener også, at behovet for en skatte-reform bliver større år for år, og vi beklager stærkt alle de krumspring, som venstre og de konservative hidtil har foretaget for at undgå for alvor at gå til arbejdet i denne sag. Sidst har jeg set, at det ærede medlem hr. Poul Sørensen har fundet ud af, at det bebudede forslag om skat ved kilden vil forsinke arbejdet. Jeg kan ikke se, det kan være tilfældet, medmindre man vil benytte det som et påskud til yderligere forhaling. Vi mener tværtimod, at det vil være rigtigt og rationelt at tage dette spørgsmål med i en større reform. Der kan siges adskilligt både for og imod en sådan omlægning af selve skatteopkrævningen, men jeg tror, at tager vi ikke denne sag op nu, må vi gøre det inden længe alligevel. Ud-

[Poul Hansen (Kalundborg).]

viklingen både i andre lande og herhjemme peger i den retning.

Også skolereformen er tiltrængt både af hensyn til skolens hele situation, og for at kommunerne kan vide, hvad de skal disponere efter i de kommende år.

Endelig mener vi også, at folketinget i vinter bør forhandle og fastlægge de kommende års udvikling af aldersrente og folkepension, og det er vor opfattelse, at det bedst kan ske på grundlag af den socialdemokratisk-radikale fællesindstilling i folkeforsikringskommissionens betænkning.

Det er særlig om dette reformforslag, diskussionen har bølget varmt. Vi skal her finde en løsning, som tilgodeser to hensyn. Det ene er hensynet til de hundredtusinder af medborgere, hvis livsaften under de nuværende vilkår ikke former sig altfor strålende. Man hævder heroverfor, at aldersrenten gennem en årrække er forhøjet forholdsvis mere end en række andre ydelser, og det er rigtigt. Vi kan i og for sig meget vel være bekendt, hvad der hidtil er gennemført; men de, der udfra strengt økonomiske synspunkter deltager i diskussionen, glemmer efter min mening to forhold, vi ikke kan se bort fra. Det er på den ene side den stigende afstand mellem tjenestemændenes pension og aldersrenten og på den anden side den kendsgerning, at de, der nu bliver aldersrentemodtagere, gennemgående har haft en betydelig højere levestandard end de, der f. eks. i 1930'erne rykkede op i aldersrentemodtagernes kreds. Med aldersrentens nuværende beløb føles det af mange som en ganske alvorlig nedrykning at skulle gå over til aldersrente fra en nogenlunde normal arbejds løn, ja, selv fra en arbejdsløshedsunderstøttelse. Noget tilsvarende gælder for mange mindre næringsdrivende, som ikke har haft mulighed for en opsparing, der kan dække, hvad det koster at leve, når livets dagværk er endt. En sådan nedrykning skaber ikke alene utilfredshed, den er også ude af kontakt med vor tids almindelige indstilling.

Det andet hensyn er hensynet til landets økonomi. Vi er enige i det synspunkt, at vi indtil videre ikke kan lade det samlede forbrug stige som følge af denne reform; vi kan ikke tillade os at tilføje valutastil-

lingen et stød fra denne kant. Derfor må også reformens ikrafttrædelsesdato og den finansielle dækning afpasses herefter. I den fællesindstilling, jeg nævnte før, foreslås det til dækning af merudgiften ved reformen at opkræve et bidrag hos alle skatteydere og at sætte bidraget i forhold til den skattepligtige indtægt. Men — siger man så — det bidrag, som skal ydes af de store indtægter, vil blive taget fra opsparingen og flyttet over på forbruget. Det kan ikke benægtes, at det i nogen grad kan blive tilfældet, men mon man ikke overdriver størrelsesordenen af dette forhold?

I den socialdemokratisk-radikale fællesindstilling anføres det, at et bidrag på ca. 1 pct. af den ansatte indkomst vil kunne klare folkepensionen og den øgede aldersrentes finansiering de første år. Hvor meget skal de større indtægter, f. eks. ansatte indkomster på 15 000 kr. og derover, så betale? Går man ud fra indkomstansættelserne for skatteåret 1953—54, bliver det omkring en snes millioner kroner — ikke mere; det er det absolutte maksimum for, hvad opsparingen for disse grupper kan gå ned. Det skulle ikke være nogen uoverkommelig opgave at indrette bidraget således, at virkningen på opsparingen bliver afbalanceret.

Vi har fra vor side den opfattelse, at de reformområder, jeg her har nævnt, sammen med de økonomiske problemer bør danne tyngdepunkterne i folketingets arbejde i de kommende måneder, og vi er rede til dette arbejde.

Jeg har nok set, at de to store oppositionspartier gennem deres talere og deres presse opretholder både en truende og en afvisende holdning overfor regeringen. Det var vel i denne henseende typisk, at det ærede medlem hr. Aksel Møller i sine, skal vi kalde det tiltrædelsesudtalelser i „Dagens Nyheder“ ikke hentede sit billedvalg fra arbejdslivet, men fra det militære område. Han skildrede venstre og det konservative folkeparti som to hære, der står overfor en mægtig modstander. Det er måske en kompliment, vi kan takke for. For at ramme denne modstander vil man marchere delt, man vil nå til fjendens linier samtidig, og man vil slå samlet. Det lyder jo meget krigerisk, altfor krigerisk i forhold til den

[Poul Hansen (Kalundborg).]

forhandlingsvilje og forhandlingsevne, det ærede medlem hr. Aksel Møller tidligere har givet prøver på, og altfor krigerisk til det venlige sindelag, som vi godt ved det ærede medlem har. Jeg har da også mine tvivl om, at det er dette krigeriske, militære billede, der skal stå som symbol for oppositionens holdning herinde i vinter; det ville svare dårligt til de krav, som folkestyret og de foreliggende opgaver stiller til os alle. Det er klart, at skal kamplurerne være samlingens musik, kan også vi indstille os herpå, men jeg tror, at befolkningen hellere ser arbejde og samarbejde herinde, og jeg kan på mit partis vegne give tilsagn om deltagelse heri.

Erik Eriksen: Det kan være svært at finde ud af, hvor man skal begynde, og hvor man skal slutte de bemærkninger, der er at knytte til den redegørelse, som statsministeren på regeringens vegne fremsatte forleden dag.

Som traditionen også var under den gamle grundlov, indledte statsministeren med en omtale af de udenrigspolitiske forhold og vort lands stilling i det mellemfolkelige samarbejde i det hele taget. Der er næppe for mig grund til at knytte mange kommentarer til det, statsministeren udtalte om disse forhold. I sin redegørelse sagde statsministeren det i sig selv selvfølgelig, at Danmark som hidtil ville tage del i arbejdet indenfor De Forenede Nationer og Europarådet.

Vi deler alle den almindelige glæde over den afspænding i de internationale forhold, som i de sidste måneder har kunnet konstateres. Der er flere tegn at glæde sig over i så henseende. Hvis vi er nået så vidt, at den erkendelse begynder at trænge igennem, at krig ikke længere kan anvendes i udenrigspolitikens tjeneste, fordi den betyder undergang for alt og derfor ikke tør voves, ja, så er der ved at opstå en ny situation i forholdet mellem nationerne; så er forhandling det eneste middel til problemernes løsning, hvis de overhovedet skal kunne løses.

Jeg er naturligvis helt på det rene med, at vi her står overfor forhold, som det endnu vil tage meget lang tid at få klaret. Samarbejdet indenfor NATO har skabt en

magtbalance mellem de to store grupper og har dermed også bidraget til afspændingen i de internationale forhold. Selvom det endnu langtfra kan siges at være noget endeligt afklaret, vi har oplevet i de sidste måneder, har vi alligevel en pligt til at understrege dette nye, understrege betydningen af den nye tone og af det, der er sket vedrørende Østrig, konferencerne de forskellige steder og så fremdeles. Hvis — jeg siger igen: hvis — der bag alt dette ligger en erkendelse af, at det af hensyn til fremtiden er nødvendigt at slå en streg over alt det had og al den hævnfølelse, vi kender fra fortiden, synes jeg, vi er nået et stykke frem ad vejen.

Det kan vel ikke kaldes naivt at give udtryk for den opfattelse, at skal vi nå frem til en virkelig afspænding i verden, kræves der en mentalitetsændring, og den er da endelig også forudsætningen for et frugtbart mellemfolkeligt samarbejde. Det, der for mig at se først og fremmest tiltrænges, er en realitetsbetonet vilje til gensidig forståelse og en rimelig respekt for hverandres meninger og interesser.

Med hensyn til de dansk-tyske mindretalsdrøftelser deler min gruppe og jeg håbet om, at de virkelig har været medvirkende til at skabe mere harmoniske forhold i grænseegnene. Det er rigtigt, at det danske mindretal ved næste landdagsvalg har mulighed for at blive repræsenteret i landdagen, og vi deler vel alle eller så godt som alle her i tinget håbet om, at dette må ske, ligesom mindretallets stilling i det hele taget jo ligger alle danske varmt på sinde.

Jeg kan i denne forbindelse ikke lade være med at gøre opmærksom på en udtalelse af præsident Holger Andersen, der ved Grænseforeningens sendemandsmøde i Nyborg forleden om de aktuelle problemer sagde, at han havde følelsen af, at man i Bonn altfor hurtigt havde trukket sig ud af medansvaret for situationen i Sydslesvig. Det er vist uden overdrivelse rigtigt, at der ikke blæser nogen særlig blid vind fra Kiel, når punkterne i forbundsagens erklæring tages op til realitetsbehandling.

Det er vel nok for tidligt at sige noget endeligt om, hvor stor afstanden mellem ord og handlinger vil være syd for grænsen. Jeg kan ikke lade være med at sige, at det Vesttyskland, der nu er suverænt og ind-

[Erik Eriksen.]

tager en så central stilling blandt nationerne, rent umiddelbart, synes man, skulle have alle forudsætninger for at vise virkelig frisind overfor det danske mindretal. Jeg tvivler ikke på, at såvel regeringen som partierne her i salen med stor opmærksomhed vil følge den kommende tids udvikling i Sydslesvig.

Hvad angår Nordisk Råd, er der grund til at give udtryk for både glæde og tilfredshed over det, der nu muliggøres for Finland. Lige fra første færd har der stået en åben plads for Finland i Nordisk Råd, og jeg hører til dem, der gerne vil lykønske med det resultat, som de målbevidste finske politikere har opnået ved præsident Paasikivis og statsminister Kekkonens besøg i Moskva. Det er min overbevisning, at Nordisk Råd med Finlands indtræden vil komme til at råde over en øget saglig styrke og dermed også over øget indflydelse.

Iøvrigt vil jeg gerne give udtryk for, at samarbejdet mellem regeringerne og rådet har været helt upåklageligt. Det er rigtigt, at en meget væsentlig del af rådets arbejde må foregå mellem sessionerne. Det ville være urimeligt at forlange, at resultaterne skulle flyde lige så stærkt og lige så hurtigt nu, som de gjorde ved starten; det er ugørligt. Der må være tid til en naturlig vækst.

Når det er sagt, kan der vel uden misforståelse fremføres et lille hjertesuk over, at det nordiske økonomiske samarbejde ikke skrider hurtigere frem, end tilfældet har været, og jeg er forøvrigt ganske sikker på, at dette også dækker den høje regerings opfattelse.

Jeg kommer så til redegørelsens afsnit om Færøerne. Der kunne her være grund til at sige en hel del. Jeg skal imidlertid søge ikke at falde for denne fristelse, men indskrænke mig til at fremhæve, at det jo atter er blevet bekræftet, at det ikke er klogt at udskyde en vanskelig afgørelse. Jeg er altså ganske uenig med den højtærede finansminister, når han i denne forbindelse har udtalt — og jeg må måske bede den højtærede formand om tilladelse til dette citat og et par enkelte andre citater — at „det aldrig skader at vise langmodighed“. Når myndighederne viser

en så stor langmodighed med lovovertrædere, som vi her har oplevet, tror jeg altså for mit vedkommende, at det skader.

Jeg har tidligere i tinget givet udtryk for, at jeg anså det for noget absolut grundlæggende, noget bydende nødvendigt, at vi ikke hervedefra undergravede den autoritet, som det færøske hjemmestyre fik med nyordningen i sin tid. Det må vel, med fremtiden for øje, være en fælles opgave for os at undgå fejltagelser. For det må dog vist efterhånden stå alle klart, at den tilstand, vi har oplevet i Klaksvig, ikke blot umuliggør forholdene for landsstyret, men også forholdet mellem Danmark og Færøerne. Det er naturligvis — det giver jeg den ærede socialdemokratiske ordfører ret i — ganske uholdbart, hvad vi har oplevet. Forholdet er ikke det, at Danmark optræder som udbytter af Færøerne. Tværtimod, der er knyttet mange bånd, stærke venskabsbånd, mellem Færøerne og Danmark, også af personlig art. Og det færøske folk skal ikke slås i hartkorn med løsrivelsesfolk under Erlendur Paturssons ledelse. Hans mål er jo ganske åbenbare. Hele den optræden, disse folk har udvist, er forhåbentlig så tydeligt uvederhæftig og urimelig, at den forlængst er gennemskuet.

Hvad der imidlertid forbavser mig, er det færøske socialdemokratiske optræden. Jeg tænker her bl. å. på den erklæring, det har udsendt, og hvori det bl. a. henstilles til myndighederne „at foranledige, at frengatten „Rolf Krake“ hurtigst muligt forlader Klaksvig“. Det vil altså sige, at det færøske socialdemokrati — og dermed også vor kollega her i tinget, det ærede medlem hr. P. M. Dam — stiller sig bag urostifterne og løsrivelsesfolkene i deres angreb på landsstyret. For lad os nu holde fast derved: det er jo landsstyret, der har bedt om at få genoprettet ro og orden og lovlige tilstande. Det må da være soleklart, at voldshandlinger og selvtægt, hvad man nu vil kalde det, i Klaksvig må straffes på samme måde, som det straffes henede. Ellers smuldrer det hele, også Færøernes egen styreordning.

Det ligger ikke for os at skulle gribe til magtanvendelse, men når urostiftere og overfaldsmænd optræder, som de har gjort, så har de lokale, lovligt valgte myndigheder

[Erik Eriksen.]

krav på al mulig støtte, og derfor kan jeg om dette emne slutte med at sige, hvad jeg tidligere har fremhævet her i tinget, at den støtte skylder vi os selv at yde dem, men vi skylder den først og fremmest overfor befolkningen og de folkevalgte ansvarlige myndigheder.

Om den indre politiske situation må jeg vel — for at det ikke skal glemmes — indledende minde om, at det jo i eftersommeren lykkedes den højtærede statsminister at få sit ministerium rekonstrueret. En af de nye ministre, minister uden portefuille hr. Ernst Christiansen, udtalte efter sin udnævnelse, at han var blevet meget overrasket over, at han var udset til at blive minister. Vi andre blev egentlig også overrasket, og såvidt jeg har forstået, strakte overraskelsen sig helt ind i det radikale partis inderkreds. Men derfor kan den højtærede minister jo udmærket blive en god mand på sin post. Jeg regner ham for en af mine personlige venner gennem mange år, og jeg under ham af hjertet den personlige anerkendelse, der ligger i hans ophøjelse. For det kan jo ikke i nogen henseende siges at være en selvfølge, at det netop blev ham på den post, selvom det revolutionære jo nu er gået af ham — det tror jeg da.

Ved en sådan festlig lejlighed kan det ikke undgås, at der dukker mange gamle, smukke minder frem, og jeg mindes for mit vedkommende engang her i tinget, da den nuværende statsminister, der jo er lyriker — uden at jeg dog dermed vil sigte ham for at være noget særlig følsomt genmyt — citerede nogle skønne linier fra „Elverhøj“. Måske har den højtærede statsminister gentaget dem overfor sin nye og nære medarbejder — hvad ved jeg? Disse linier lyder i al deres enkle skønhed således — og jeg ønsker altså at gentage dem:

„Gå på den sikre vej,
sværm og forvild dig ej,
jæger, i agt du dig tage.
Men har du tabt vort spor,
lyt til vort jægerkor,
det skal dig kalde tilbage“.

Iøvrigt forekommer denne regeringsrekonstruktion, der vel nok var tænkt som noget

større, mig først og fremmest at være udtryk for, at den høje regering politisk søger at dække sig ind overfor de følger, den fremadskridende inflation vil medføre, når foråret melder sig.

Lad os imidlertid se på regeringens redegørelse og derigennem prøve at finde ud af, hvad der er dens synspunkter, hvad der har været dens ledemotiv i den forbigangne tid, og hvad den tænker sig med fremtiden for øje. Absolut oplysende var redegørelsen jo ikke. Og jeg er næsten sikker på, uden at jeg dog kan vide det, at det ærede medlem hr. Hans Rasmussen ikke har været taget med på råd.

Det forbavser uvilkårligt, at den højtærede statsminister kan sige i redegørelsen:

„Den økonomiske udvikling her i landet har i det forløbne år været præget af bestræbelserne på at bremse stigningen i efterspørgslen på hjemmemarkedet for derigennem at bringe nedgangen i valuta-reserven til ophør.“

Hvis det virkelig er regeringschefens opfattelse, at han med disse ord kan generalisere den førte politik, afslører det ikke blot en meget stor afstand imellem hans og oppositionens synspunkter, men det øger — om muligt — også vor mistillid til regeringen på den økonomiske politiks område.

Regeringen tillægger åbenbart i denne forbindelse slet ikke finansministerens overtræk i nationalbanken så stor betydning, at problemet nævnes. Naturligvis bemærkede jeg, at den socialdemokratiske ordfører, det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg), strejfede det, men det nævnes ikke i regeringens erklæring, og det er i virkeligheden forbløffende.

Må jeg allerede nu sige som vor opfattelse — og som noget, vi tillægger afgørende betydning — at det nytter jo ikke med nye skatter og afgifter, når den højtærede finansminister forøger sit overtræk med større beløb. Så står vi overfor noget, der ikke blot vækker opsigt, men som også skaber uro. Er det ikke rimeligt, at vi andre har peget på, at det er en meget farlig vej, vi her er inde på, når statens gæld på denne efterhånden så sørgeligt berømte foliokonto i øjeblikket er på ca. 700 mill. kr.? For 2 år siden, da den nuværende regering trådte til, havde staten på samme konto et tilgode-

[Erik Eriksen.]

havende på 90 mill. kr. Vi mener, at det er noget væsentligt i det økonomiske billede, disse bevægelser afspejler.

Når regeringen har den opfattelse, som resulterer i det, jeg her har peget på, er det nødvendigt, at vi fra vor side præciserer, at efter vort skøn er statens overtræk på foliokontoen i seddelbanken forlængst ophørt at tjene til dækning for forbigående likviditetsvanskeligheder, således at udligning finder sted, når de nævnte likviditetsvanskeligheder er overvundet. Man kan ikke lukke øjnene for, at det tværtimod er en hastigt fremadskridende gældsstiftelse, altså en forøgelse af statens løse gæld, der her finder sted. Vi har givet udtryk for den opfattelse, at det er her, inflationen henter hovedparten af sin næring. Man vil da også lægge mærke til, at skønt vi i årets første 8 måneder har haft en fremgang i eksporten på omkring 400 mill. kr., er vor valutastilling faktisk lige fortvivlet.

Derfor må det være rimeligt at pege på, at inflationen herhjemme efterhånden har fået det typiske forløb: der skabes kunstig købekraft, som skabes ved, at staten giver flere penge ud, end den tager ind fra befolkningen; derved fremkaldes et øget forbrug, som dels udadtil medfører underskud på handelsbalancen, dels indadtil sætter fart i pris- og lønstigningerne. Derefter er vi inde i kapløbet. Jeg må tilstå, at jeg ikke forstår regeringens optimisme, og jeg lagde forleden mærke til, at Grosserer-Societetets formand, direktør Jernert, heller ikke deler denne optimisme, tværtimod. Den beskedne bedring, vi oplever i valutastillingen, er jo kun, hvad vi hele tiden har ventet ville finde sted — noget, som isøvrigt plejer at finde sted i årets sidste og første måneder.

Prisstigningen har meldt sig, og hvis foråret nu bringer 2—3 nye dyrtidsportioner og der samtidig truer en overenskomst-situation baseret på krav om højere løn og nedsat arbejdstid — forøvrigt vel navnlig det sidste — så vil de fleste rent umiddelbart have forstået, hvad klokken er slået.

I denne situation vil regeringen standse liberaliseringen. Regeringen vil meddele den europæiske økonomiske samarbejdsorganisation i Paris, at Danmark ikke — i hvert fald for tiden — agter at opfylde organisationens ønske om, at medlems-

landene forhøjer liberaliseringsprocenten fra 78 til 90. Det er ganske rigtigt, at der er en skævhed i liberaliseringsforholdet mellem medlemslandene i OEEC. Det er også rigtigt, at vi, så stærkt som det er os muligt, skal påtåle de foranstaltninger, hvormed en række lande søger at slippe udenom de bestemmelser, der har til formål at genskabe den friest mulige handel imellem landene. Jeg må tilstå, at jeg ikke tror på, at vi fra dansk side er i besiddelse af våben, der virkelig for alvor kan skræmme nogen.

Når jeg beklager regeringens stilling til liberaliseringen, er det, fordi den på dette som forøvrigt også på andre områder ligesom kun kan — eller vil — tænke i gamle planøkonomiske baner. En yderligere frigørelse af handelen må dog tænkes at kunne virke som en vis modvægt mod de hjemlige prisstigninger og inflationstendenser. En frigørelse ville betyde en billigere import; der er ingen grund til at vente, at en øget frigørelse skulle betyde en større import, men det, den ville betyde, var, at man gav importørerne en hårdt tiltrængt bevægelsesfrihed, så de kunne købe rettidigt, og det ville også give større konkurrence mellem importørerne indbyrdes. Opretholdelse af unødige restriktioner kan meget let betyde, at vi hindrer et prisfald udefra i at slå igennem i fuldt omfang herhjemme, og jeg må sige, at det synes jeg er modigt gjort i den nuværende situation.

Jeg må isøvrigt forstå regeringen således, at den forudser en udvikling, der kræver øgede skatter. Jeg kan ikke se, det må jeg tilstå, at de vanskeligheder, vi er inde i, og de, der melder sig til foråret, kan klares ad beskatningens vej. Jeg vil tro, at det ikke blot er de konservatives og venstres synspunkt. Jeg vil se det, før jeg tror, at det radikale venstre giver tilslutning til en sådan udpræget skattepolitik. Jeg har set, at dagbladet „Politiken“ med stor alvor og med efter min mening rigtig begrundelse allerede har sagt nej. Også på dette område synes jeg at den høje regering ligesom ikke kan lade være med at give udtryk for, at den ønsker at tænke i gamle baner, og i virkeligheden ser bort fra den udvikling, der er foregået. Det er jo ikke sådan, at man, som den ærede socialdemokratiske ordfører (Poul Hansen [Kalundborg]) mener, kan drage sammenligninger mellem situa-

[Erik Eriksen.]

tionen i dag og for nogle år siden; der er virkelig sket meget i mellemtiden.

Lad os bare sige det rent ud: det, vi allesammen frygter, den høje regering såvel som oppositionen, er pristallets udslag til foråret og de konsekvenser, der flyder deraf. Jeg mener, jeg vil blive troet, når jeg siger, at jeg ikke er fanatiker. Jeg kan godt se, når jeg prøver at følge med i debatten om pristallet, dets opbygning og konsekvenser, at der kan være en vis ensidighed på begge sider. Nationalbankdirektør Svend Nielsen har engang sagt det på den måde, at på den ene side betragtede man den automatiske lønregulering som djævelens værk og på den anden side som en himlens gave. Det er vel naturligt, at arbejderne søger at sikre sig mod en væsentlig ændring af deres realløn indenfor overenskomstperioden; arbejdsgiverne vil måske på deres side sige, at den nuværende tingenes tilstand betyder, at der er sikret ro på arbejdsmarkedet, og så fremdeles. Det kan lyde meget besnærende, men det er nu ikke så enkelt. Jeg tror, vi bliver nødt til at tænke betydeligt mere realistisk.

Forudsætningen for, at de opfattelser, jeg her har nævnt, er bæredygtige for den fremtid, der ligger kort forude, er, at der kan tages hensyn både til udviklingen i produktiviteten og til samfundets velstand, således som denne påvirkes gennem bevægelserne i import- og eksportpriser.

Hvis der i en overenskomstperiode sker en uventet udvikling i landets økonomi, af hvad grund det nu kan være, ja, så er der ikke plads til at anvende pristallet som lønregulator indenfor erhvervslivet. Vi må altså se i øjnene, at pristallet ikke fortæller os noget om nationens velstand og heller ikke om erhvervenes konkurrenceevne. Jeg har sagt det før, og jeg gentager, at vi har nu engang ikke andet at leve af her i landet, end hvad vi kan producere, eksportere eller bytte os til, men det er netop det, systemet ikke interesserer sig for. Det er om dette system, professor Kjeld Philip sagde disse ord, som jeg vil tillade mig at citere:

„Så mærkeligt har vi indrettet os, at en lille nedgang i vor realindkomst nu omsætter sig i en — også beskedne — opgang i pengeindkomsten for næsten os allesammen. Når vi har indrettet os så-

ledes, kan vi i hvert fald ikke samtidig undre os over, at vi lever under en stadig inflation.“

Vi frygter foråret, siger vi. Forleden dag så jeg i et blad en norsk minister bruge ordet „engangsinflation“ i forbindelse med foråret. Det er vel noget tidstypisk.

Jeg tør roligt sige, at mistilliden til systemet og dets virkninger er stærkt voksende i alle kredse. Jeg gentager, at jeg ikke tror, at vi fortsat kan gå skatte- og afgiftsvejen for at holde forbrug og købeevne på et passende niveau — også de hører jo med i pristallet. Det er svikmøllen. Det spørgsmål melder sig, om vi ikke også på dette område er kommet til at tænke i baner, der ikke længere er farbare.

Jeg har med henblik på liberaliseringen sagt, at det er farligt at lukke eventuelle prisfald ude.

Jeg må måske på foranledning af det, den socialdemokratiske ordfører, det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg), sagde, spørge: Var det ikke ønskeligt eller påkrævet, at vi igen gik i gang med at undersøge eller få oplyst, i hvilken grad skatter og afgifter belaster pristallet og dermed pris- og lønniveauet? Det er jo, som om vi gennem vor beskattende, regulerende og fordelende politik indstiller os på, at det kun kan gå een vej, nemlig opad. At der for år og dag siden har siddet nogle folk og set på disse problemer, hindrer jo ikke, at der kan være sket en udvikling siden da.

Vi er fra vor side villige til et fordomsfrit samarbejde for at finde nye veje på dette område. Jeg er egentlig tilbøjelig til at tro, at kan vi ikke det, kan det gå så tosset, at store dele af dansk erhvervsliv vil komme ud i kolossale vanskeligheder, for at sige det meget mildt.

Hele sommerens prisstigningsbølge har skabt en meget begrundet mistillid, som giver sig åbenbare udslag. Kurserne på statsobligationer er sat væsentligt ned. Skønt der kan opnås 7—8 pct. i rente, er der faktisk ingen, der vil købe disse obligationer. Hvorfor? Det er tilliden til den økonomiske politik, der mangler, tilliden til kronens værdibestandighed. Må jeg ikke have lov at understrege, at udviklingen på aktiemarkedet viser, at der kan sælges papirer, vel at mærke når folk har tillid til dem.

[Erik Eriksen.]

Jeg tror i det hele taget ikke, at regeringen kan vente et væsentligt obligationssalg, før vi i nogen tid har haft, hvad jeg vil kalde en virkelig god valutaudvikling, og en anden økonomisk politik kommer i forgrunden.

Jeg har i denne forbindelse lagt mærke til — og det er med absolut interesse — at regeringen med henblik på løsning af nye opgaver også nævner besparelser. Nu kunne jeg naturligvis herom sige, at jeg har svært ved at tro på, at det er noget, som virkelig kan komme til at foreligge under en socialdemokratisk regering, fordi dens fortid taler i modsat retning. Men jeg konstaterer altså med tilfredshed, at det er nævnt.

Må jeg videre sige, at det er klart, at nye opgavers løsning i høj grad må bygge på besparelser. Det gælder også folkepensionen. Det er ikke gjort med udskrivning af en ny skat. Vi skulle vel nok kunne finde områder, hvor gavnligheden af statens kostbare godgørelse ikke er så stor, som hvis den anvendes til en folkepension.

Jeg vil om skatterne videre sige, at hvis regeringen med sine overvejelser om at indføre skat ved kilden har tænkt sig på denne måde at komme udenom skattefradragets retten, så vil den ganske afgjort fra vor side finde vejen spærret, og må jeg tilføje, at hvad angår forslagene til en skattereform, så er det mærkeligt, at den højtærede finansminister ikke allerede i fjor forlod sine planer om skattefradragets ophævelse. Den højtærede minister må jo dog virkelig have fået fuld klarhed over, at han her befandt sig i et dybtgående modsætningsforhold til folketingets flertal. Det er iøvrigt min opfattelse, at der også på andre områder i det såkaldte skattereformløst kompleks er så store modsætninger, at der vist næppe kan blive tale om en afslutning, der fører til almindelig enighed i denne vinter. Det vil naturligvis tiden vise.

Det siges videre i statsministerens redogørelse, at lovgivningen om præmiering af opsparing vil blive søgt forlænget. Jeg må her sige, at titlen på denne lov giver udtryk for mere, end indholdet svarer til, men formålet er godt, og jeg vil gerne på den givne foranledning gøre et par principielle bemærkninger. Det er nemlig slet ikke klaret med det, som den socialdemo-

kratiske ordfører, det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg), prøvede at anskueliggøre. Man kan vel sammenfattende enes om at sige, at årsagen til vore vanskeligheder er et for stort forbrug og en for lille opsparing. Hvor meget denne opsparing er for lille, ved jeg ikke, men der skal nok være tale om et stort beløb. Men det er altså det principielle, jeg vil hæfte mig ved, og det er den private opsparing, jeg tænker på. Problemet i dag er sandelig: Hvorledes får vi den private opsparing forøget med de beløb, der er nødvendige?

Ud fra mit politiske syn tillægger jeg opsparingen en aldeles afgørende betydning. De problemer, vi i fremtiden vil komme til at stå overfor, vil ikke kunne klares gennem overbudgettering, ved at lade staten foretage den væsentlige del af opsparingen. Forudsætningen for — hvad jeg måske uden at blive misforstået må sige — et liberalt samfund er i virkeligheden, at det private erhvervsliv i det store og hele er selvfinansierende. Jeg har før sagt, og jeg tror, at det nogenlunde holder stik, at vi vel ikke er ret langt fra at være nået dertil, at stat og kommuner til egne formål og til boligbyggeri sammen med de økonomisk stærke aktieselskaber og andre sammenslutninger forbruger hele opsparingen. Der bliver ikke noget til den almindelige erhvervsdrevende. Han er ude af stand til at foretage de nødvendige produktive investeringer. Derfor er det altoverskyggende spørgsmål, hvorledes vi igen får den private opsparing tildelt den placering, den nødvendigvis må have.

Det kan ikke nytte at lukke øjnene for, at vi i dag arbejder under vilkår, der ikke får folk til at spare. Jeg ved godt, at der skal flere forudsætninger til, for at de vil det, og en væsentlig forudsætning er tillid til pengenes værdi. Jeg lagde mærke til for en tid siden, at „Sparekassetidende“s redaktør, cand. polit. Helge Nørgaard, stærkt har understreget dette. Opsparing trives ikke under mistro eller under mistanke.

En anden forudsætning for opsparing er, at folk virkelig føler, at nu er det alvor, nu er det ramme alvor med, at opsparing skal præmieres. Man skal ikke have megen forbindelse med det praktiske livs mennesker for at finde ud af, at noget væsentligt for

[Erik Eriksen.]

dem er, i hvert fald når de har nået en vis alder, at opsparingen er frivillig. Jeg er ikke i tvivl om, at hvis det var således, at alt, hvad personer med en skattepligtig indkomst af en vis størrelse, 15 000—20 000 kr., sparede op af en sådan indtægt, var skattefrit, både indkomst- og formueskattemæssigt, så kan man være helt overbevist om, at vi ville opleve en meget stor sparevilje, og der ville også være en meget stor spareevne. Der er ikke for mig et øjeblik tvivl om, at mange ville forøge deres indtægter gennem merydelse i form af overarbejde og ekstraarbejde, ved større akkordfortjeneste eller ved produktion. Jeg er overbevist om, at hvis der ikke på dette område foretages noget på een gang radikalt og løftfætteligt, så får vi ikke den opsparing, der er nødvendig. Det er nemlig ad disse baner, menigmands tanker går, og der kan ikke føres en politik, der giver resultater, udenom det, som den brede befolkning anerkender og ser betydningen af.

Jeg nævnte for et øjeblik siden investeringerne. Jeg er overordentlig betænkelig ved nedgangen i den private produktive investering, og jeg er det navnlig på baggrund af, at det offentlige investerer i samme målestok eller måske endda i stigende grad. Vi er ved at være nået til, at den skrappe kreditindskrænkningspolitik, der føres overfor det private erhvervsliv, vil begynde at sætte spor. Konkurrenceevnen vil lide under det, og produktion og eksport vil på længere sigt blive for ringe. Denne fare vil forøvrigt true, selvom vi fremover fik en bedre valutastilling. Vi er måske nærmere den dag, end de fleste regner med, da det kan blive nødvendigt at opmuntre de private investeringer. Det bør fastslås, at de private investeringer skal have prioritet forud for det offentlige.

Regeringen nævner også de store årganges uddannelsesproblemer og regner bl. a. med — det siges i redegørelsen — at kunne fremsætte forslag til en ny lærlingelov.

Vi ved, at der i de kommende år til

arbejdsmarkedet vil melde sig ca. 50 pct. flere end sædvanligt, men det er rigtigt, som „Berlingske Tidende“ gør opmærksom på, at disse årgange i en del fag vil finde dørene lukkede, fordi man vil opretholde en kunstig begrænsning af lærlingeantallet. Derfor er det med stor glæde, vi fra vor side har konstateret, at der i lærlingekommissionen er flertal for, at man om fornødent ophæver organisationernes aftaler om begrænsning af lærlingetilgangen. Her må samfundets og den enkeltes interesser sættes over organisationernes.

Vi har jo allerede nu fået den højtærede undervisningsministers forslag om ændringer af folkeskoleloven. Venstre vil på dette område stille sit eget selvstændige forslag, som jeg derfor ikke skal omtale her. Jeg skal kun sige, at såvidt jeg kan skønne, rummer dette forslag fra venstre en ikke ringe mulighed for at være med i første række, når afgørelsen skal træffes her i tinget. Der er i det hele taget grund til at pege på den store interesse, som i betydelige kredse er tilstede overfor problemerne omkring skoleforslagene. Det er godt, at også disse spørgsmål drøftes i en tid, da økonomi og valutabalancen ellers tiltrækker sig det meste af opmærksomheden — selvom der også må siges i allerhøjeste grad at være økonomiske problemer knyttet til denne lovgivning.

Forøvrigt er der flere og i visse dele af landet upåagtede forhold, som kan gøre krav på vor interesse. Jeg talte forleden dag med en mand fra Vendsyssel, som gav udtryk for, at selvom et strukturforslag var vigtigt, var der alligevel andre forhold, som havde påkaldt hans interesse. Han sagde, at i hans landsdel havde de skoler på landet, hvor børnene er gået ind som 7-årige og ud som 14-årige uden nogensinde at have haft anden lærer end en tilfældig vikar, som har skiftet hvert halve år.

Man forstår godt, at mange forhold er medvirkende til at skabe interesse omkring folkeskolen.

Afsluttende vil jeg gerne sige, at det er

[Erik Eriksen.]

åbenbart, at den høje regering står overfor betydelige vanskeligheder. Der er i fremtidens indhold, såvidt jeg kan se, en del, der vil være vanskeligt for enhver regering, men som er særlig vanskeligt for den nuværende. Jeg kan ikke lade være med her at sige, at den høje regering ikke i sommerens løb har gjort noget for, at oppositionen skulle få større tillid til den — det fremgår forøvrigt af, hvad jeg allerede har sagt. Også på andre områder end dem, jeg allerede har nævnt, er vor mistillid til regeringen, om muligt, blevet øget. Jeg skal nævne to områder. Det første er jeg synes, jeg kan høre det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard i baggrunden. (*Bertel Dahlgaard*: Jeg troede ikke, mistilliden kunne blive større, end den var!). Jeg sagde også om muligt. Det viser altså, at det ærede medlem og jeg alligevel stadigvæk kan tænke i de samme baner.

Det første, jeg vil nævne, er den højtærede finansministers administrative afgørelse af, at kontorfunktionærer, der fremtidig ansættes i statens tjeneste, skal indmeldes i handels- og kontormedhjælpernes arbejdsløshedskasse, altså med andre ord tvangsindlægges under dette forbund. Der er ikke noget at sige til, at man søger at få de flest mulige til at forsikre sig mod arbejdsløshed, men der er i allerhøjeste grad noget at sige til, at en socialdemokratisk mindretalsregering vil gøre folks ansættelse betinget af, at de for det første forsikrer sig mod arbejdsløshed og for det andet indmelder sig i en bestemt organisations arbejdsløshedskasse. Det mener jeg ganske enkelt er et overgreb og i strid med grundlovens bestemmelser om arbejdsfrihed, og det viser med al ønskelig tydelighed, hvad man kan vente sig af regeringen, hvis den har magt, som den har agt. Jeg vil ikke lægge skjul på, at det både skuffer og overrasker mig, at det er den højtærede finansminister, vi træffer her. Der er andre af de herrer ministre, som det slet ikke ville overraske mig at træffe i den rolle, men af den højtærede finansminister havde jeg ikke ventet det.

Nu forstår jeg imidlertid, efter hvad jeg har kunnet læse i bladene, at den højtærede minister er klar over, at han her har ovovet

sig ud på en is, der er tyndere, end han egentlig havde regnet med, og derfor søger den højtærede minister land, inden isen brister. Jeg ved ikke, hvor dybt vand ministeren ville synke i, hvis isen brast, men såvidt jeg kan skønne, er der ikke andre end hans egne, der kunne ventes at ville komme tilstede ved oplivningsforsøg, hvis isen brast under ham. Vi kan godt etablere en liberal front, når det er nødvendigt — dette være sagt med al mulig anerkendelse til det ærede medlem hr. Johs. Christiansen og det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen (Lejre). Jeg forstår egentlig ikke munterheden på regeringsbænkene. Jeg hilser med stor glæde, at det netop er gået, som det er, og at regeringen tager den lærestreg, den har fået, til efterretning i de kommende dage.

Det andet forhold, jeg vil nævne, er udnævnelsen af medlemmer til det monopolråd, der skal nedsættes i henhold til loven om tilsyn med monopoler og konkurrencebegrænsninger. Ifølge lovens § 4 skal rådet omfatte

„et alsidigt kendskab til erhvervs- og forbrugsforhold, herunder juridisk, nationaløkonomisk og teknisk kundskab.“

Denne bestemmelse har den højtærede handelsminister fortolket på den særdeles enkle måde, at hun foruden nogle erhvervsrepræsentanter og såkaldte tekniske medlemmer har udnævnt kontorchef Paldam i Arbejdernes Erhvervsråd, to socialdemokratiske medlemmer af folketinget, det ærede medlem fru Viola Nørlov og det ærede medlem fru Edel Saunte, samt det radikale medlem hr. Bertel Dahlgaard til medlemmer af rådet. Ingen af venstres eller de konservatives folketingsmedlemmer har efter ministerens opfattelse været kvalificeret til at indtræde i rådet. Er det egentlig så underligt, at man bliver en lille smule forsigtig med at vise tillid? Er det egentlig underligt, om man en gang imellem synes, at man føler hensigten og bliver forstemt? At man føler nødvendigheden af altid at skulle være på vagt? Den højtærede minister har også — der står ikke noget derom i monopolloven — nedsat et forretningsudvalg på 3 medlemmer. Det er muligt, at vi burde finde en lejlighed til her i tinget at kunne drøfte en ændring af loven for

[Erik Eriksen.]

at se, om det samlede folketings syn på denne sag er det samme som den højtærede ministers.

Det er jo ikke ligegyldigt for erhvervslivet, hvordan der administreres og efter hvilke synspunkter. En monopollovgivning er nødvendig for at undgå udnyttelse af forbrugerne, ikke mindst i tider, hvor konkurrence er udelukket på grund af importbegrænsning eller på grund af prisaftaler; derom er der ingen strid, men derfor er det alligevel ikke ligegyldigt, i hvor høj grad liberale synspunkter er repræsenteret i monopoltilsynet, og det, den højtærede handelsminister her har præsteret, synes jeg i mange henseender taler for sig selv.

Jeg begyndte med at sige, at regeringens programerklæring ikke kunne siges at være altfor oplysende. I min udtalelse ligger der i og for sig ikke noget nedsættende, der er vel ikke noget at sige til det. Man kan også anlægge den betragtning, at netop fordi erklæringen er så skematisk og så lidt oplysende på afgørende områder, er den i og for sig lettere at tyde. Den højtærede statsminister ved bedre end de fleste, hvor farlig hans sejlads kan forme sig, men det farvand, den højtærede minister er ude i, kender han ud og ind. Han kender alle skærene, og skulle han et øjeblik glemme sit af stærke kræfter i hans parti autoriserede søkort, vil han nok blive gjort opmærksom på det. Jeg skal ikke gøre forsøg på at spå om fremtiden. Vi må vente og se. Naturligvis er vi interesseret i at se den høje regerings navigation, og naturligvis er vi også interesseret i at finde ud af, hvor meget der er Hansen, og hvor meget der er Rasmussen. I den højtærede statsministers tale her den 4. oktober finder jeg ikke noget, der giver mig tro på, at regeringen skulle søge udstukket linier, der kan siges at falde i særlig grad ind under mit partis synspunkter.

Måske bedømmer jeg de kommende måneders udvikling for pessimistisk, men i dette øjeblik er jeg mere end på noget tidligere tidspunkt overbevist om, at ad de hidtil fulgte baner kan vi ikke køre videre. Jeg kunne også sige det på den måde, at regeringspartiet er et parti, der på mangfoldige områder nærer en betydelig mistillid til den enkelte — man har større tillid til

statens regulerende og fordelende kræfter. Det er klart, at der kan gå en vis tid, indtil de mange enkelte får mistillid til regeringens lovgivning og til dens administration. Det erhvervsøkonomiske klima, som den høje regering med sin politik har skabt, giver stadig større tal på papiret, men pengene bliver mindre værd. Stabiliteten mangler, befolkningen synes ikke, der er nogen værdibestandighed at få øje på. Den højtærede statsminister vil nu indlede eller har allerede i nogle tilfælde indledt forhandlinger med erhvervslivets organisationer, og det kan være meget fornuftigt, selvom jeg ikke er tilbøjelig til at tro, at det fører til noget nævneværdigt. Jeg kan ikke vide noget om, hvorledes den højtærede statsminister griber sagen an i de forskellige byer, hvorvidt han spørger om råd eller søger at falbyde sin egen kollektion ved at gå fra dør til dør, og det er heller ikke noget, der vedkommer mig.

Jeg konkluderer derhen, at vi må afvente udviklingen, vente og se, hvad regeringen tilsigter med sine forslag, når de kommer til at foreligge i udarbejdet form, ad hvilke veje den vil søge at nå de mål, der skal nås; men det er klart, at regeringen ikke vil kunne regne med vor støtte til en politik, der i mindste måde skal tjene socialistiske formål i den nuværende situation.

Aksel Møller: Mit parti anerkender den højtærede stats- og udenrigsministers redogørelse for landets udenrigspolitiske stilling. Vi er tilfredse med den måde, hvorpå åbningstalen gav udtryk for synspunkter, som samler et stort flertal i det høje ting, deriblandt også de konservative medlemmer af tinget. Vi deler åbningstalens forhåbninger om, at den internationale afspænding virkelig er begyndelsen til en varig fred mellem menneskene. Af tonen i den højtærede ministers udtalelser om den verdenspolitiske afspænding tror jeg at have lyttet mig til en dæmpet advarsel mod forhastet optimisme. Så nye tegnene er på fred, og så mange problemer som står tilbage at løse, er en behersket glæde også på sin plads. Ingen af os har vel glemt, hvor hyppigt vi har været vidne til den østlige verdens dobbeltspil? Er det, vi oplever — må man spørge sig selv — en taktisk manøvre i en gammel politiks tjeneste

[Aksel Møller.]

eller virkelig udtryk for en ny? I alt fald har det ikke virket beroligende i den vestlige verden midt under denne russiske afspændingsmanøvre, at Sovjetunionens stærkeste mand, selve Khrustjev, beder os huske, at Sovjetunionen fastholder sine kommunistiske mål, og hvis nogen tror noget andet, vil de komme ud for en smertelig overraskelse. Det har nok ikke været ment som en af de vittigheder, der ellers plejer at ledsage charmeoffensiven.

Hele den vestlige verdens alliancepolitik, hele opbygningen af NATOs forsvarssystem, står jo netop i det formåls tjeneste at sikre os, at vi i alt fald i vor del af verden kan fortsætte vor tilværelse på de demokratiske grundsætninger, de grundsætninger, som står til kommunismen som ild til vand.

Det er mit partis opfattelse, at vi skal støtte afspændingstendenserne uden at begrænse, endside opgive, den forsvars- og udenrigspolitik, som den højtærede statsminister med rette tilskriver æren for, at afspændingen overhovedet er kommet i gang. Der er i de sidste dage faldet nogle udtalelser om muligheden for besparelser på statens forsvarsudgifter. Efter mit partis opfattelse giver den udenrigspolitiske situation ikke næring til sådanne tanker. Vi må dog huske, at Danmark allerede har foretaget betydelige begrænsninger, begrænsninger, som har formindsket vort forsvars effektivitet i sammenligning med vore allieredes. Det ville være sørgeligt, om man nu ville fortsætte ad samme vej, før det nedsatte forsvarsudvalg har haft lejlighed til at tage stilling til den fremtidige organisation af Danmarks forsvar. En afgørelse bør vente, indtil en ny forsvarslov kommer til behandling i det høje ting.

Umiddelbart før folketinget skiltes i foråret, havde vi lejlighed til at tage stilling til indholdet af de samtaler, som den højtærede stats- og udenrigsminister havde ført i Bonn om de sydslesvigske forhold. Vi håber, som det er udtrykt i åbnings-talen, at der virkelig hermed er bidraget til at skabe mere harmoniske forhold i grænseegnene. Vi havde også i de senere indtrufne begivenheder, nedsættelsen af et fællesudvalg mellem danske og tyske som en overgang indtil næste landdagsvalg, noteret et skridt på vejen til bedre nabo-

forhold mellem Danmark og Tyskland. Men disse forventninger er i nogen grad blevet skuffet ved den ensidige ophævelse af Kiel-erklæringen, den erklæring, som fastslog ikke blot det danske, men også det frisiske mindretals stilling, og vi har svært ved at se en begrundelse for denne erklærings ophævelse. Det forekommer mig, at der i den ikke stod andet og mere end det, der i vor tid må være en naturlig menneskeret, hvor nationale flertal og mindretal skal leve side om side.

Hvilke oplysninger vil den højtærede stats- og udenrigsminister give tinget om hensigten med og betydningen af, at Kiel-erklæringen ikke eksisterer længere? Er det danske mindretals rettigheder blevet færre, er dets stilling blevet svagere? Ikke blot vi, men mange både nord og syd for grænsen vil med interesse afvente stats- og udenrigsministerens syn herpå.

Fra den ubegrænsede tilfredshed med regeringens udenrigspolitik til den noget mindre tilfredshed med udfaldet af den sydslesvigske politik kommer jeg til at give udtryk for mit partis meget beskedne tilfredshed med dens Færøpolitik. Jeg falder for den fristelse, som det ærede medlem hr. Erik Eriksen undgik. Det forekommer mig virkelig, at der i denne politik er forekommet begivenheder, som det høje ting har krav på at få en redegørelse for, ikke mindst da den højtærede statsminister umiddelbart efter de første urolige begivenheder på Færøerne og umiddelbart efter, at den højtærede finansminister var vendt hjem, gav tinget en redegørelse for disse forhold.

Ved tredie behandling i maj måned af tillægsbevillingslovforslaget fik vi altså, kort før folketinget sluttede sit arbejde op til sommerferien, lejlighed til at tage stilling til den redegørelse, den højtærede statsminister da gav, og ved denne lejlighed henledte både det ærede medlem hr. Erik Eriksen og jeg den høje regerings opmærksomhed på den betydning, vi tillagde det, at opgøret mellem loven og urostifterne blev gennemført uden afkortning. Jeg beklager meget, at retsopgøret, som årets tidligere begivenheder i så høj grad gav anledning til, blev forhalet.

Den høje regering vil utvivlsomt med en lang række datoer kunne forklare os, hvor-

[Aksel Møller.]

ledes pakker med dokumenter, rapporter, afhøringer og indstillinger har vandret fra den ene myndighed til den anden uden på noget tidspunkt at være gået til ro bag skabe eller reoler. Retfærdigheden er jo her til lands ikke nogen hurtigløber, men det burde dog have været muligt at fremskynde dette retsopgør, at fremskynde dokument-samlingens vandring gennem de kontorer, der skulle tage stilling til sagen. Sjældent har det været så nødvendigt som i dette tilfælde at få tingene sat på plads, at handle hurtigt og at handle med styrke.

Jeg indrømmer, at vi alle var en hel del duperede, da den højtærede finansminister vendte hjem fra Færøerne efter forårets uroligheder. Vi troede virkelig, at han var kommet hjem med resultater, og at der kun stod tilbage at ordne problemer af rent administrativ og teknisk karakter; men dette indtryk har altså været forkert, eller også er resultaterne forspildt undervejs ved manglen på et retsopgør, og det nævnte indtryk vil ikke kunne genskabes hos os, medmindre den høje regering gennem en redegørelse her i tinget kan gengive den højtærede finansminister den tabte glans. De uroligheder, som sidst har fundet sted, havde der næppe været næring for, hvis risikoen ved dem klart var blevet illustreret for den klaksvigske befolkning. Den må jo have fået et fuldstændig fejlagtigt indtryk af sine muligheder. Det virker efter min mening forbavsende, at en uro som den, der sidst opstod i Klaksvig, kan føre til, at man kan forlange, at landets finansminister straks begiver sig over havet til urostedet. Det virker endnu mere forbavsende, at regeringen opfylder dette krav og finansministeren forlader arbejdet midt i sine forberedelser til folketingssamlingen for at rejse til Klaksvig — og med hvilket formål? Såvidt vi har kunnet se i alt fald med et uklart formål. Har manglen på et hurtigt gennemført retsopgør med urostifterne virkelig svækket autoriteten hos rigsmyndighederne her og på Færøerne og hos landsstyret i en sådan udstrækning, at man har måttet finde sig i dette?

Hvad den høje regerings indenrigspolitik angår, beherskes mit parti af den mest absolutte utilfredshed. Hverken det, som regeringen har gjort i sommerens løb,

eller det, som den har undladt at gøre, eller de få oplysninger, som åbningstalen giver om, hvad den agter at gøre, indgiver mig tro på dens muligheder for som mindretalsregering at samle tilstrækkeligt flertal om en løsning af tidens mest påtrængende problemer.

Personlig beklager jeg det. Ingen vil kunne bestride, at der i min tale ved slutningen af forrige samlings arbejde blev givet udtryk for nogen forventning om den højtærede statsministers evne til at skabe fredeligere forhold mellem regering og opposition. Jeg havde bygget mine forventninger på det løfte, som den højtærede statsminister gav til det ærede medlem hr. Thor-kil Kristensen, efter at det ærede medlem havde trukket regeringens kriseforslag igennem nåleøjet i marts.

Jeg havde fundet næring for disse forventninger i de advarsler, som den højtærede statsminister fremsatte i maj på De samvirkende Fagforbunds generalforsamling; men jeg har ikke i de begivenheder, der har fundet sted siden, eller i det, som den højtærede statsminister sagde forleden, fundet støtte for en videregående optimisme.

Det kan jo da ikke være et udtryk for en afspændingspolitik, sigtende på at drage oppositionen ind i arbejdet, at man først 3 uger efter at have indført et importforbud for korn forelægger sagen for folketingets vareforsyningsudvalg. Jeg deler ganske det ærede medlem hr. Erik Eriksens betragtninger over to andre handlinger, den høje regering har begået i den tid, folketinget har haft ferie. Det er da svært at se regeringens interesse i oppositionens medarbejderskab, når den højtærede handelsminister sammensætter et monopoltilsynsråd på den måde, at hun medgiver det 3 socialdemokratiske politikere og 1 radikal politiker med fuldkommen forbigåelse af andre politiske anskuelser, skønt loven om monopoler dog er blevet til ved et forlig, som omfattede langt de fleste partier og medlemmer i denne sal, og skønt det, når et forlig skal administreres, bør være sådan, at hvis politikere skal deltage i administrationen, tages der hensyn til de partier, der har medansvar for, at loven er blevet til.

Jeg ser heller ikke spor af forståelse for den politiske situation i den højtærede finansministers egenmægtigt indgåede over-

[Aksel Møller.]

enskomst med handels- og kontorfunktionærforbundet. Det varsler ikke godt for arbejdet i tinget mellem regering og opposition, at det har været nødvendigt for oppositionen straks ved samlingens begyndelse at anmelde en forespørgsel om denne sag til den højtærede finansminister. Nu forlyder det, at den højtærede minister vil ty til harens gevær. Havde det mon ikke været bedre for samarbejdsmulighederne i tinget og for regeringens prestige, om han havde ladet være med at tilføje den dette nederlag?

Nej, det kan ikke med rette siges, at den høje regering i sommerens løb har banet vej for fredeligere forhold i tinget.

En nøje gennemlæsning af den højtærede statsministers åbningstale viser, at der heller ikke i fremtiden er ret meget håb om, at regeringen kan føre en politik, som kan samle et større flertal end tidligere i det høje ting.

På de økonomiske områder er talen intetsigende. Det ærede medlem hr. Erik Eriksen har understreget åbningstalernes traditionelle karakter. Jeg indrømmer, at det har ikke været vane, siden den nye grundlov er blevet ført ud i livet, at åbningstalerne har sagt ret meget, men vi befinder os i en situation, hvor det dog havde været nyttigt med en tilkendegivelse af regeringens politik, således at vi ikke skulle have ventet til i dag med gennem „Politiken“'s referat fra et møde i Valby-Vesterbro Rotaryklub at erfare, at den højtærede finansminister alene kan love os, at de foranstaltninger, der skal sættes ind mod prisstigningerne vil forskrække os mere end prisstigningerne selv. Der må vel, hvis dette referat da er rigtigt, have rørt sig visse tanker, som måske kunne have fundet udtryk på grundlag af grundlovens påbud om, at åbningstalen skal give en redegørelse for rigets stilling og anliggender, og vi måtte da have kunnet vente, at noget af dette slør var blevet løftet.

Det er klart, at den højtærede statsminister i sin tale glæder sig over de fremskridt, udviklingen har ført med sig — det er der ikke noget at sige til — men der findes ingen vurdering af, hvorledes det skal gå med denne svage forbedring under den inflationsbølge, som nu slår ind over os. Regeringen forsikrer kun om, at den er opmærk-

som på den uheldige tendens i prisudviklingen, og at den vil tage en drøftelse med erhvervenes organisationer om spørgsmålene. Men med hvilken hensigt vil den tage denne drøftelse? Hvis regeringen forestiller sig noget i retning af en politik med gensidige ofre fra alle samfundsgrupper, så afskærer den sig på forhånd fra disse muligheder ved sin samtidige erklæring om, at man ikke vil gribe ind overfor pristalsreguleringerne.

Da var den højtærede statsminister virkelig ganske anderledes målbevidst i maj i år, dengang han på De samvirkende Fagforbunds generalforsamling gjorde noget i retning af at tale Roma midt imod! Af talen fremgik det med al ønskelig tydelighed, at statsministeren var bekymret for lønudviklingen. Han ville dengang afpasse lønpolitikken efter landets økonomiske muligheder, og han lagde ikke skjul på, at lønudviklingen havde sin andel i det valutaunderskud, landet måtte slås med. Det var i høj grad gode ord på rette sted. Havde den højtærede statsminister fortsat i det spor sommeren igennem, kunne en afspænding dog måske være blevet resultatet.

Men sådanne bemærkninger finder man ikke gentaget i åbningstalen, skønt spørgsmålet nu er mere aktuelt end da. De voldsomme prisstigninger vil jo føre til en stærk vækst i lønsummerne, og vi ved, at de igen vil føre til nye ulykker af akkurat samme karakter som dem, den højtærede statsminister i maj advarede imod. Tilmeld er vi kommet nærmere til udløbet af overenskomsterne mellem arbejdsmarkedets organisationer. I dette folketingsår begynder forhandlingerne om nye overenskomster, og allerede nu udformes kravene. Men herom var der altså intet i åbningstalen. Den højtærede statsminister, der var talende i maj, er blevet tavs i oktober. Den beslutningsomhed, som han dengang lagde for dagen, og som ville have kunnet skaffe ham åbne øren i dette ting og i voksende kredse af befolkningen, den har han åbenbart nu afstået fra.

Nuvel, den højtærede statsminister kan jo — det indrømmer jeg — endnu indhente noget af det forsømte. Vi venter vel alle, at han, inden denne debat er gået til ende, løfter sløret for regeringens syn på den inflation, som er over os, og tager håndfast

[Aksel Møller.]

på fagforeningernes krav, som jeg går ud fra at hverken han eller jeg kan få til at passe med landets øjeblikkelige økonomiske muligheder. Det udtryk og det mål brugte han i maj; jeg spørger ham, om den målsætning stadig er hans.

Lad mig for ikke at blive misforstået sige, at jeg ikke er modstander af lønregulering efter pristallet; tværtimod anerkender jeg, at det har været en betydelig fordel for vort lands produktion, at vi praktisk talt har kunnet undgå arbejdskampe i efterkrigsårene. Jeg hører heller ikke til dem, der tror, at man ved at slå termometeret i stykker jager feberen ud af kroppen. Pristallet registrerer jo prisstigningerne, og det er prisstigningerne, som i første række er problemet.

Men selvom man er tilhænger af en automatisk dyrtidsregulering og meget vel forstår, at tjenestemænd, funktionærer og arbejdere ikke ønsker at se deres levestandard reduceret i forhold til andre befolkningsgrupper, så er det da ikke dermed sagt, at man ikke kan drøfte spørgsmålet om et mere hensigtsmæssigt pristal end det, vi bruger for tiden.

Vi ved jo allesammen af snart mange års erfaring, at der i den nuværende metode ligger kræfter, som forøger inflationen ved de yderligere prisstigninger og skatte- og afgiftspålæg, som hidtil er blevet følgen. Jeg har gentagne gange haft lejlighed til at se, hvorledes gamle borgere, som igennem et langt liv har prøvet på at sikre sig et livsgrundlag i alderdommen, er blevet bragt i ulykke og armod af denne inflation. Når man har set tilstrækkelig mange af disse inflationens ofre, vil man ikke afvise nogen forhandling, der har til formål at finde en rimeligere fordelingspolitik end den, vi hidtil har kendt herhjemme. Om dette så skal være igennem et velstandstal, der tillod os at forøge befolkningens lønindkomster under stigende eksportpriser, men pålagde os tilbageholdenhed under stigende importpriser, eller om det skulle ske ved en anden teknik for beregningen af leveomkostningerne i pristallet, det må man kunne tale roligt ud med hinanden om.

Den højtærede statsminister satte i åbningstalen streg under, at størstedelen af de stedfundne prisstigninger skyldtes pris-

opgange på indførte og udførte varer. Javel, men lad os ikke glemme, at en del af vareprisstigningen skyldes forhold, som vi selv er herrer over. De er et resultat af den økonomiske politik, som er ført i landet, og i deres oprindelse kommer de fra mere end een kilde. De krav, som fagforbundene har fået gennemført ved udløbet af overenskomstperioderne, har bidraget betydeligt til stigningen i lønninger, avancer og omkostninger. De tillæg på arbejdspladserne, som er en følge af overbeskæftigelse i visse fag, har også en del af ansvaret. Enkelte fag opnår endda særlige muligheder ved at nægte fri adgang til faget; stærkere end andre bliver de i stand til at diktere produktionen vilkår, som får følger for prisniveauet. Og for det fjerde, alle disse stigninger forøges jo med avancerne, og tilsammen bidrager den hele bevægelse til udhuling af kronens købekraft.

Hvem har egentlig interesse i, at det skal blive ved at gå på denne måde? Vi har jo dog gang på gang i de senere år set, at de lønstigninger, som befolkningen fik som følge af prisstigninger, blot førte til nye prisstigninger, ny forringelse af lønningernes købekraft og nye indgreb fra regeringsside for at inddrage de forøgede forbrugsmuligheder ved pålæg af nye skatter og afgifter. Kan det dog være den højeste visdom, at man lader denne pris- og lønspirale fortsætte? Spørgsmålet må stilles i dag — og det vil efter min opfattelse blive denne samplings vigtigste — for vi ved jo, at svikmøllen påny er i færd med at tage fart. De forestående store nye løntillæg vil ikke blot give en større købekraft, der tillader et voksende forbrug, men vil også give forøgede omkostninger, som formindsker vor konkurrenceevne og vore eksportmuligheder.

Hvor står regeringen overfor disse udsigter? Lægger den bare hænderne i skødet, eller mener den, at den først, efterhånden som den forøgede købekraft begynder at efterspørge varer, har pligt til at tage fat? Og har den til den tid, sådan som den nu engang er, anden mulighed end igen at pålægge befolkningen nye skatter og nye afgifter? Var det det, der lå i den højtærede finansministers tale til rotaryanerne i Valby-Vesterbro? Skal den højtærede statsministers erklæring om, at regeringen ikke vil

[Aksel Møller.]

foretage sig noget overfor pristalsreguleringen, da virkelig forstås, som den er givet? Hvis det er tilfældet, afskærer han sig jo endogså fra at opnå et af de næsten traditionelle forlig med de radikale, de forlig, som hidtil har været regeringens redning, for han bliver jo under et sådant forlig nødt til at acceptere enhver ny forbrugsbegrænsende afgift holdt udenfor pristallet, sådan som han allerede har gjort det både i september og marts.

Det konservative folkeparti anerkender tjenestemændenes, funktionærernes og arbejdernes ret til efter de eksisterende love og aftaler at få dækning for stigningen i leveomkostningerne. Men i den givne situation er det vel tvivlsomt, om det er klogt at yde denne dækning gennem forhøjede lønninger. Det må da kunne overvejes, om ikke dækning for dyrtiden kan ske ved en nedsettelse af leveomkostningerne på de konti i pristallet, som staten har direkte indflydelse på, nemlig på skatter og afgifter. Det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) gjorde allerede i sin indledende tale nogle bemærkninger, der kunne tyde på, at denne tanke har han og, da han er ordfører for sit parti, måske også hans parti vejet og fundet for let. Det gør mig meget ondt, hvis det er tilfældet. Det ærede medlem gik ud fra, at den tanke, jeg har udkastet, og som jeg her gør mig til talsmand for, alene opererer med skatter. Den opererer med både skatter og afgifter. Den opererer dermed med muligheden af at forhindre en social slagside. Jeg vil gerne have lov til at illustrere, hvad jeg tænker på.

Lad os forestille os et eksempel — jeg siger udtrykkelig, at det er et eksempel. Sæt, januarpristallet vil føre til en forøget lønudbetaling på f. eks. 150 mill. kr. Disse 150 mill. kr. vil da med tillæg til avancer hæve samfundets omkostninger og forøge forbruget, formindske eksporten, presse på valutabalancen og formentlig få valutagælden til at vokse. Og så vil de føre til endnu højere priser, der registreres, næste gang pristallet gøres op. Så langt er vi formentlig enige om virkningerne. Hvis vi nu valgte den udvej, som jeg allerede har talt om, nemlig at nedsætte skatter og afgifter, således at pristallet forblev i ro, eller i alt fald sådan, at bevægelsehastigheden i det

blev mindre, så ville vi dog afværge eller forhale stigningen i omkostningerne og beskytte landets konkurrenceevne. I sammenligning med de lande, som må se inflationen vokse, ville vor konkurrenceevne vel endda forøges til fordel for eksporten og vor valutabalancen. At holde igen på omkostningerne er — som vi alle ved af erfaring — af den allerstørste betydning for Danmarks økonomi. Det er jo ikke ret mange uger siden, at de stadigt voksende omkostninger var vort landbrugs største problem og var lige ved at kaste dette store eksporterhverv ud i en krise, og så længe muligheden for en omkostningsstigning stadig er tilstede, ligger her den farligste trusel mod landbrugets økonomi.

Som udviklingen har formet sig i de sidste måneder, må det stå os allesammen klart, at vort lands økonomiske politik er utilstrækkelig, og at anvendelsen af finanspolitiske midler og af en stram kredit ikke i sig selv er i stand til at afværge ulykkerne. En direkte indsats mod inflationen er nu en nødvendighed.

Medens åbningstalen altså var tavs om regeringens hensigter, er fagforeningspressen talende. Man tænker sig ifølge den at holde hjemmemarkedspriserne på fødevarerne nede under den pris, som vi kan få ved at sælge dem til udlandet. Hvad vil virkningen heraf blive? Naturligvis den, at forbruget herhjemme af disse eksportvarer stiger, og at der bliver mindre til eksport. Er det en klog valutapolitik? Eller tænker man sig, at vi skal tilbage til tvangsafleveringen af varer og til rationeringer for at sikre, at hjemmemarkedet ikke griber ind i eksporten? Hvis man ikke har andre udveje at pege på, kan jeg forvisse den højtærede statsminister om, at så kan regeringen lige så godt straks erkende sin magtesløshed.

Med fagforeningspressen er jeg i denne sag kun enig på eet punkt, nemlig deri, at det, det gælder om, er at holde leveomkostningerne nede; men det er efter min mening at holde leveomkostningerne nede, hvis vi kan gøre skatte- og afgiftsniveauet lavere. Det hører jo også til leveomkostningerne. Og dermed overlader vi dog i alt fald til befolkningen selv at bestemme, hvilke varer den vil rette sin efterspørgsel imod.

Jeg er fuldkommen klar over, at der imod denne tanke kan rejses indvendinger, og

[Aksel Møller.]

jeg ved, at der vil blive rejst indvendinger. Spørgsmålet er, om de indvendinger, der kan mobiliseres, er tungere vejende end dem, der kan rettes imod at lade stå til på den gammeldags manér. Den stærkeste indvending, som også det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) allerede har stilleret til rådighed, vil vel være, at statens overskud formindskes i samme udstrækning, som den vedtagne nedsættelse af skatter og afgifter ikke kan dækkes med besparelser. Lad mig imidlertid først minde om, at der jo ikke findes nogen fremgangsmåde, såvidt jeg forstår, hvorved man i den nuværende situation kan undgå en udvidelse af købekraften. Spørgsmålet er i sin pure renhed, hvilken form for udvidelse man så bør foretrække. Forhøjede lønninger eller nedsatte skatter og afgifter? Men iøvrigt, hvorfor ikke være en smule optimist med hensyn til tanken om besparelser. Hvis vi samlet kunne resignere på den måde, at nu gælder det om i et år at skaffe sig et pusterum overfor inflationen, så måtte vi vel også kunne blive enige om at sætte en parentes om en række statsudgifter, hvormed jeg mener at udsætte nogle f. eks. et år. Det er muligt for os, hvis vi vil finde os i nogle afsavn. Det afhænger først og fremmest af, om vi vil fastholde vort samfunds almindelige standard på en lang række områder eller vil finde os i, at den for et kortere stykke tid forringes. Det er for lidt at nævne vedligeholdelsen af statens bygninger, for det ved jeg, det bliver ikke store penge, men jeg peger på udgifterne til vore veje og gennemførelsen af vejbygningsprogrammet. Jeg ser ikke, hvis vi mangler en politigård hist og et toldkontor her, hvorfor i alverden vi ikke skulle kunne bære den mangel et år endnu. Jeg mener, at udsættelsen af nye anlægsarbejder i et stykke tid, f. eks. et år, ville hjælpe os.

Hvorfor ikke fjerne tilskud, som ikke længere er påkrævet, hvorfor ikke i nogen tid ophøre med hele statens efterhånden overhåndtagende udlånsvirksomhed på alle

de områder, hvor vi ikke i forvejen har forpligtet os til at udlåne penge, som vi f. eks. har det til det boligbyggeri, som er i gang.

Naturligvis vil jeg ikke bagatellisere følgerne af en nedgang i statens såkaldte overskud — jeg siger såkaldte, for forholdet er det, at det i virkeligheden slet ikke er noget overskud, men et underskud. I samme øjeblik man drager statens kapitalforpligtelser ind i billedet, bliver der ikke noget tilovers. Det er derfor, den højtærede finansminister føler sig nødsaget til i så vid udstrækning, som tilfældet er, at lade seddelpressen komme ham til hjælp.

Ved valget imellem at lade det gå, som det plejer, eller at følge den tanke, som jeg her har udkastet, vil staten oven i købet, hvad der må berolige den højtærede finansminister, have den fordel, at også stigninger i dens omkostningsniveau forhindres. Skønmæssigt ville jeg tro, at statens direkte udgiftsforøgelse på lønninger og pensioner o. s. v. for hver dyrtidsportion udgør et sted mellem 30 og 40 mill. kr. Når jeg hertil føjer den indirekte virkning: de langt større udgiftsstigninger, som staten vil få på sine anlægsarbejder, på sine varekøb, kort sagt på hele sin mangeartede virksomhed, så tror jeg ikke, man uden videre kan feje denne tanke af bordet alene med en henvisning til en nedgang i overskuddet. Jeg tager i hvert fald ikke hatten af for det argument, før statens statistikere har udmålt størrelsen af statens tab og gevinst ved denne fremgangsmåde og vejet både tab og gevinst mod samfundets tilsvarende vindings- og tabskonto. Og samfundets tabs- og vindingskonto er ikke bare et spørgsmål om erhvervslivet, men også et spørgsmål om kommunernes skatteniveau, ja, hele takstniveauet o. s. v., o. s. v.

Man må ikke tro, at jeg her vil påstå, at jeg har peget på en universalløsning, en løsning, som i enhver situation lader sig anvende som led i kampen imod inflationen, men jeg har peget på en måde til at dæmpe den aktuelle inflationsfare. Den vil kunne hjælpe os til at opnå et pusterum, til at for-

[Aksel Møller.]

øge arbejdsindsatsen under et sådant, fremme opsparingen og udvide produktionen. Man skal ikke virkeliggøre denne politik uden samtidig at have vilje til at benytte den pause, som således kan opstå i inflationen, på rette måde. Det er ikke nok, at vi i denne pause lader være med at begå handlinger, som kan forværre stillingen, men vi må netop forsøge sådanne handlinger, som kan påskynde en forbedring. Det skulle jo egentlig være ganske overflødig at sige, at krav om højere produktionsomkostninger, enten det så drejer sig om timelønnen eller arbejdstidsforkortelse eller weekendløn, må udsættes til en bedre tid.

Vi ved, at de nuværende skattelove er en hemning for initiativ og arbejdslyst. Det ærede medlem hr. Erik Eriksen gjorde nogle bemærkninger herom, og jeg deler ganske hans opfattelse. Det er derfor med rette, at spørgsmålet om skat af merindtægter er genstand for så megen interesse i samfundet for tiden. Mit parti vil fremsætte et forslag, som uden at betyde noget tab for statskassen skulle muliggøre det for folk at påtage sig en ekstra arbejdsanstrengelse uden at behøve at frygte den skattebyrde, som det første år derefter kommer til at pålægge dem.

I det hele taget vil det måske ikke være muligt at udnytte den måske kun kortvarige periode, som en antiinflationspolitik kan give os — jeg siger udtrykkeligt måske kun kortvarig, fordi jeg erkender, at så mange priser er bestemt af forhold, vi ikke er herre over, nemlig af priserne udefra — men hvis vi vil dette, så kan vi efter min mening ikke afvente færdiggørelsen af en skattereform, især ikke, når denne skattereform byder på forslag, som er direkte skadelige for opsparingen. Forhøjede selskabsskatter, formueskatter, kapitalvindingskatter o. s. v. vil jo naturligvis ikke opmuntre til opsparing og initiativ.

Mit parti bidrager gerne til en forhandling om en samlet skattereform, når forslag derom er blevet fremsat, men denne forhandling bør ikke afskære os fra at træffe sådanne beslutninger på skatteområdet, som kan hjælpe os over de økonomiske vanskeligheder, landet er i nu. Det er f. eks. klart,

at uden ekstraordinære opmuntringer til opsparing kommer vi ikke igennem.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen rørte her ved noget aldeles vitalt i den situation, vi er i.

En væsentlig del af opsparingen i vort samfund finder sted i virksomhederne. Jeg forstår derfor ikke, hvorfor den høje regering i foråret ændrede afskrivningsreglerne, allermindst de afskrivningsregler, som skibsfarten indtil da nød godt af, og som medvirkede til genopbygningen af Danmarks handelsflåde. Jeg er sikker på, at en genindførelse af de tidligere gældende regler vil føre til forøgede investeringer og dermed til flere arbejdspladser, og det kan vi nok have brug for, ikke bare når vi ser på vor valutasituation, men også når vi ser på den talstærke ungdom, som snart er på vej fra skolen til erhvervslivet.

Det ville også være klogt, om vi viste, at de mennesker, som har „folkepensioneret“ sig selv, ikke stadigvæk skal stå som et advarende skræmmebillede mod opsparingen. Lad os da give dem en rimelig skattemæssig begunstiggelse og dermed kalde anden opsparing med aldersformål frem. Det er dog stadigvæk billigere for samfundet, at folk pensionerer sig selv, end at de skal have aldersrente.

Mener den højtærede finansminister, at en sådan rimelig fremgangsmåde overfor selv-pensionisterne, både i skattemæssig henseende og i henseende til at supplere selv-pensionen ved en videre adgang til aldersrente, vil være en belastning for statskassen, så minder jeg ham om, at der er endnu et punkt i vor skattelovgivning, hvor jeg kunne tænke mig en ændring, der kunne føre til forøgede indtægter. Er det ikke snart på tide, at der bringes lighed tilveje mellem beskatningen af det private erhvervsliv og brugsforeningerne? Den højtærede finansminister har lovet, at det embedsmands-udvalg, som har grublet over dette forhold, skal være færdig med disse overvejelser, inden ligningsloven fremsættes. Mit parti vil tage et initiativ, når ligningsloven kommer til behandling i dette efterår.

Også ved overvejelserne om folkepensioneringen, om dens udformning og om tidspunktet for dens ikrafttræden må den nuværende økonomiske situation spille af-

[Aksel Møller.]

gørende ind, og man kan ikke tale om en virkelig vilje til at holde inflationen nede, hvis man følger den anvisning, den højtærede statsminister giver i sin åbningstale. Mit parti erkender uden videre, at en folkepensionering er ønskelig. Den er den logiske konsekvens af den fordelingspolitik, som er fulgt igennem snart mange år, og som dels har udhulet kronens købeevne, dels, gennem det høje skattniveau, har afskåret folk fra selv at sørge for deres alderdom. Men hvilken glæde skulle folk have af den folkepension, som den højtærede statsminister nu taler om, den, som det radikale og socialdemokratiske flertal i folkeforsikringskommissionen er samledes om, når han dog så åbenlyst tvivler på, at dette forslag er økonomisk forsvarligt? Det lyser jo ud af den bemærkning, den højtærede statsminister gjorde i sin åbningstale, hvori han sagde, at folkepensioneringen først skal sættes i værk, når landets økonomi tillader det. Den er altså erkendt at være af den natur, at den er en belastning af landets økonomi. Det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) holdt en tale til den højtærede stats- og udenrigsminister i dag, som jeg måtte forstå på den måde, at det efter hans mening kun er en meget lille belastning. Det må, synes jeg, når alt kommer til alt, blive en sag mellem den højtærede stats- og udenrigsminister og den ærede ordfører for socialdemokratiet; men holder jeg mig til åbningstalen — og tid har jeg desværre ikke til at gøre nogle mere indgående bemærkninger nu til det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg)s forsøg på at trylle alle økonomiske vanskeligheder i denne sag til side — er det evident, at den højtærede stats- og udenrigsminister til alle, der sidder og venter på denne folkepensionering efter det radikale venstres og socialdemokratiets folkeforsikringskommissionsforslag, må vente, til landets økonomi tillader det. Det er også meget fornuftigt sagt, men så må man altså efter min mening bede dem om at vente meget længe, for så længe man lader denne inflation løbe, er det dog vist tvivlsomt, om tidspunktet, hvor man kan føre denne tanke ud i livet, kommer foreløbig.

Kunne man nu ikke imidlertid forme folkepensionsordningen, så at den netop i

den nuværende økonomiske situation og under de vanskeligheder, vi har i dag, ville hjælpe os ud af uføret? Kunne man ikke forme et folkepensionsforslag, der trak opsparringen frem? Hr. professor Jørgen Dich har været inde på dette i et forslag, han har stillet i folkeforsikringskommissionen. Det er et sagligt bedre forslag end det, som flertallet der har fundet sammen om, og ligesom vi i kommissionen støttede det Dich'ske forslag, vil vi gøre det under forhandlingerne her, fordi det, det drejer sig om, hvis vi vil gøre os håb om at få den opsparring, som vi alle ved er af den allerstørste betydning, og dog kunne påbegynde folkepensioneringen, det er, at vi giver de mennesker, der skal spare, tillid til, at pengene ikke mister deres købeevne. Det kan man gøre gennem en aktiv politik, der bekæmper inflationen, og vi kan gøre det ved at love, at staten i et rimeligt omfang for hver enkelt borger vil garantere værdifastheden af de penge, som er sat hen til pensionsformål, på samme måde som staten har gjort det for sine egne pensionister.

Hvad er det, vi har brug for? At folk vil spare, d. v. s. udsætte deres forbrug. Langt flere mennesker ville spare til deres alderdom, hvis vi gjorde, som jeg har foreslået, og på denne måde ville en folkepensionsordning kunne hjælpe os til en forbedring af landets økonomi. Det ville ikke være nødvendigt for landets statsminister at sige: nu skal det høje ting til at beskæftige sig med et forslag om en gave til befolkningen i form af en folkepensionsordning, men det bliver ikke til noget, for landets økonomi tillader os ikke at føre det ud i livet.

Hvad det konservative folkeparti altså ønsker i denne situation, er en politik, som har sine mål og afstemmer sine midler derefter. Hvor mange gange man end læser den højtærede statsministers åbnings-tale igennem, finder man i alt fald ingen målsætning. Det er en større mangel, end den højtærede statsminister måske selv tror. Af en regeringspolitiks målsætning afhænger utvivlsomt store interesser.

Det er manglen på politisk målsætning, som i den senere tid har truet med at slå bunden ud af vort realkreditsystem. De betydelige kursfald, som obligationerne har været udsat for, og den stadige tendens til

[Aksel Møller.]

rentestigning kan dog i hvert fald ikke bringes til ophør, så længe der hersker tvivl om regeringens politik. Hvorfor kan den højtærede finansminister ikke afhænde sine statsobligationer? Fordi man frygter, at regeringen ingen politik har overfor inflationen, eller, hvad der er det samme, fordi man er sikker på, at obligationerne bliver billigere endnu. Der var ikke et ord i den højtærede statsministers tale om den rentepolitik, man agtede at føre. Dermed lod han usikkerheden blive stående, d. v. s. han svigtede sin finansminister, for under denne usikkerhed er finansministeren henvist til at hente de penge, som han skal bruge, i nationalbanken. Der er jo ingen tvivl om, at overtrækket, der efterhånden er oppe på et beløb på $\frac{3}{4}$ milliard kr., ikke længere er udtryk for en sæsonsvingning i statskassen, men for en reel statslånsoptagelse uden iagttagelse af grundlovens regler, for efter grundloven kan statslån kun optages ved lov.

Den højtærede finansministers venner forsvarede overtrækket med hans forpligtelse til at afholde de udgifter, som folkettinget har vedtaget. Det kunne ikke falde mig ind at bestride, at den højtærede finansminister virkelig er i en vanskelig situation, men den bliver ikke mindre vanskelig, når der ingen målsætning er. De store overtræk skyldes to forhold, nemlig at socialdemokratiet og det radikale venstre i fjor uden forbindelse med den økonomiske virkelighed enedes om at igangsætte et byggeri langt større, end samfundskræfterne kunne magte, og langt større, end statskassen — nu da disse lån skal udbetales — kan svare til. Værre bliver det selvfølgelig, når det tilmed viser sig, at staten ikke selv kan låne, og hvordan skulle den kunne det, når den ikke kan standse nedgangen i kronens indenlandske købekraft?

Den stramme creditsituation, vi befinder os i, må vi altså ikke vente væsentligt mildnet foreløbig, men mon der dog ikke kunne ske nogen lettelse, hvis deponeringsordningerne for køb af tekstil- og beklædningsvarer kunne ophæves ved overgang til værditold indenfor rammerne af GATT-overenskomstene. Det konservative folkeparti har før erklæret sig villig til at medvirke til en sådan politik. Vi har ikke

ændret anskuelse. Derfor har vi ret til at spørge den højtærede statsminister, af hvilken grund han ikke i sin åbningsstale foretog stilling til de vanskeligheder, som tekstil- og beklædningsindustrien er i? Ikke med et ord omtalte han regeringens stilling til det toldlovsforslag, som hans finansminister i forrige samling fremsatte i toldlovskommissionen, og som vi fra konservativ side nåede til enighed med den højtærede finansminister om.

Jeg ser, at den højtærede statsminister for tiden fører kaminpassiar med erhvervslivets ledere ud over landet. Har den højtærede statsminister under disse kaminpassiarer fået et indtryk af tekstilindustriens stilling, af dens arbejdere og dens virksomheder, som virkelig tillader ham at være passiv på dette område? For i sommerens løb er der intet sket, som har forbedret tekstilindustriens stilling, tværtimod, den befinder sig i stigende vanskeligheder i konkurrencen med de lande, som selv har beskyttet deres produktion med høje toldsatser og nu med fulde sejl udnytter vore lave, eller sagt med andre ord: forhindrer os i at eksportere, samtidig med at de tillader sig en omfattende eksport til os.

Jeg tror ikke på, at en toldforhøjelse, så voldsom som konkurrencen er på hjemmemarkedet, vil føre til en stigning i priserne på dansk produktion; men hvis det er det, man er ængstelig for i regeringspartiets lejr, burde der vel være mulighed for en tilsvarende nedsættelse af tekstilomsætningsafgiften. I det hele taget var det en rent udforfærdende behandling, socialdemokratiet og det radikale venstre gav tekstilbranchen ved til passiviteten i toldspørgsmålet at føje gennemførelsen af omsætningsafgiften i marts.

Jeg stillede her fra talerstolen nogle direkte spørgsmål til den højtærede finansminister om denne sag, sidst vi var sammen her i det høje ting umiddelbart før ferien. Den højtærede finansminister lovede at tænke med velvilje på de problemer, jeg havde rejst. Hvilket resultat er der kommet ud af hans tankevirksomhed? Har han fundet udveje for den omlægning af omsætningsafgiften fra engroshandelen til detailhandelen, som jeg talte om, hvis denne tekstilomsætningsafgift i det hele taget skal bevares? Hvorledes vil den højtærede finans-

[Aksel Møller.]

minister forholde sig til afgifterne ved en omlægning fra engrosleddet til detaileddet, og hvorledes vil den højtærede finansminister især forholde sig til disse afgifter, den dag de udløber, senest i marts 1957? Den højtærede finansminister blev stillet overfor disse spørgsmål ved forrige folketingsårs afslutning, og jeg beder om et svar derpå. Forholdet er det, at enten skal detailhandelen til den tid sidde med tabet, eller også vil tekstilindustrien og tekstilhandelen gå i stå det sidste halve år før afgiftens bortfald, for at de beskattede varelagre kan være udsolgt, og det vil altså sige, at tekstilarbejderne i så fald skal betale med arbejdsløshed.

Der var i den højtærede statsministers tale een helstøbt finanspolitisk maksime: at ingen udgifter kunne afholdes, uden at der anvistes dækning gennem besparelser eller indtægtsforøgelser. Mit parti er enigt med ham i, at sådan bør det være. Vi er derfor spændt på at se, hvilke dækningslove den højtærede finansminister vil forlange for de stigninger, som vil blive følgen af forslaget til en fremtidig folkepensioneringsordning, og vi efterlyser dækning for de betydelige merudgifter, som staten vil få ved virkeliggørelse af den højtærede undervisningsministers skolereform.

Mit partis ordfører i denne sag, det ærede medlem hr. Hvidberg, vil om nogle få dage, når reformlovforslaget kommer til første behandling, redegøre for det konservative folkepartis stilling hertil, men det er vel for at gøre billedet klart lige så godt allerede nu at sige, at den konservative politik i denne sag går ud på at forsvare eksamensmellemskolen mod det angreb, rammeforslaget kan komme til at betyde. Opgaven er efter vor opfattelse ikke at bringe eksamensskolen en forringet stilling, men at forbedre hovedskolelinien, den såkaldte eksamensfri mellemskole. Personlig hører jeg til dem, som tror, at det, denne skole mangler, netop er en eksamen. Jeg tror, der må være et mål for undervisningen i en sådan skoleafdeling. Det er karakterdannende at arbejde frem imod et mål, og det giver større garanti for alvoren i arbejdet, at skolen afsluttes med en prøve, en kundskabsattest. Om et virkeligt udbytte af et sådant arbejde først kan opnås efter

8 års forløb, må kunne være genstand for forhandling og overvejelse, og iøvrigt går vel vejen til enighed over en erkendelse af, at landsbyskolen og byskolen ikke nødvendigvis behøver at ligne hinanden som to dråber vand.

Hvorvidt der i den nuværende politiske situation er håb om, at de store modsætninger, som findes i skolespørgsmålet, og som netop i disse dage bliver så kraftigt fremhævet, kan udviskes, tør jeg ikke spå om. Enhver kan se, at mange urotegn varsler ilde for et langsigtet reformarbejde, og de sidste dages begivenheder har ikke gjort denne spænding mindre.

Modsætningerne i den aktuelle politik imellem regeringen og oppositionen har deres oprindelse i den fejlagtige økonomiske politik, som den socialdemokratiske regering slog ind på, kort efter at den var kommet til verden. Disse fejl burde forlængst have ført til dens fald; dens virksomhed burde være blevet begrænset til en kort episode. Men det radikale venstre ville det jo ikke. Da muligheden i fjor forelå for at sætte et punktum, ville de radikale vise deres politiske autoritet og deres stabiliserende indflydelse i dansk politik. Men hvad har de nået? Der blev dog ikke politisk ro. Landets økonomiske barometer står stadig på krise, og den politik, som det radikale venstre løb sammen med regeringspartiet om, har så små resultater at opvise, at de ikke vil kunne holde overfor den inflationsbølge, som nu er i færd med at slå ind over os.

Det radikale venstre skal have ansvaret for regeringens eksistens. Ingen manøvrer her på tærsklen til den tredje folketings-samling i denne valgperiode skal få os til at glemme det. Både forslaget om tvungen voldgift i arbejdskonflikter og forslaget om udbyttedeling skal vel tjene til at udviske billedet af dette ansvar. Det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard er med benyttelse af sit utvivlsomme politiske talent i færd med at forlade en synkende skude, for hverken tvungen voldgift eller udbyttedeling kan siges at være udsøgt venlighed mod en socialdemokratisk regering. Jeg tager næppe fejl, når jeg mener, at disse to lovforslag også kan opfattes som radikale forslag til lov om lov til at snakke om noget andet. Men ved denne manøvre forøger det radikale

[Aksel Møller.]

venstre ikke vor tro på, at folketingsåret kan bringe et stort samlende arbejde om reformer.

Hvis vi her i tinget skal håbe på, at dette folketingsår kan bringe politisk klarhed med efterfølgende afspænding og fredeligt arbejde, tror jeg, efterhånden kun det vil kunne ske ved vælgerne hjælp. Skulle der have været grokraft i troen på, at det kunne ske under den høje regerings ledelse, måtte dens tale til tinget have formet sig anderledes, den måtte have haft et politisk mål, den måtte have taget stilling til inflationen, den måtte have haft nogle tanker om det overtræk, regeringen har foretaget i nationalbanken, og som er både årsag til og virkning af manglen på en politik; den måtte have taget stilling til obligationsrenten og måtte have taget stilling i det hele taget til de store spørgsmål af økonomisk karakter, som befolkningen stiller os. Men om dette havde den højtærede statsminister intet at sige. Han er uden politik og hans regering derfor uden levedygtighed.

I denne situation er et rummeligt, tolerant, men målbevidst samarbejde mellem venstre og det konservative folkeparti af større vigtighed end nogensinde siden efteråret 1953.

Bertel Dahlgaard: Statsministertalen ved folketingssamlingens begyndelse vil altid kunne kommenteres ud fra forskellige synspunkter, og der er jo snart tradition for, at visse partier som opposition altid mener at skulle reducere den mest muligt og karakterisere den som tynd eller indholdsløs. Jeg tror, det er en dårlig vane. Det, der bør være afgørende ved vurderingen af denne åbningstale, er, om den er egnet som udgangspunkt for folketingets arbejde i den kommende samling.

Man kan måske sige om den højtærede statsministers tale i år, at den var noget kedelig; den var ikke meget inciterende; den løftede sig ikke op over hverdagen; men det er jo også i høj grad der, vi befinder os, og jeg synes, at talen i sit indhold var vel afpasset efter situationen. Den indeholdt intet udfordrende imod nogen. Folketinget kan kun tage den som udtryk for beredvillighed til saglig og imødekommende forhandling om alle foreliggende problemer.

Kommer regeringens handlinger og evner til at svare til ordene, skulle folketingssamlingen kunne bringe antagelige resultater på et ret bredt grundlag.

Jeg tror, at vinterens arbejde i meget høj grad vil komme til at samle sig om tre store problemer — eller jeg skulle måske sige fire store problemer: den praktiske gennemførelse af den økonomiske politik, den store skattereform, folkepensioneringen og skolereformen. Jeg fik det indtryk af den højtærede statsministers tale, at det ligger ham meget på sinde at føre en økonomisk sanerende politik, og hertil vil det radikale venstre medvirke. Den senere tids økonomiske udvikling tyder på, at de i fjor efterår gennemførte foranstaltninger sammen med den af de to partier og det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen i foråret gennemførte ekstraordinære lovgivning nu øver deres virkning i betydelig grad, så betalingsbalancen i hvert tilfælde har nået et ligevægtpunkt. Men den kommende tid må tilråde os megen forsigtighed, fordi den økonomiske udvikling herhjemme i en forfærdende grad er afhængig af konjunkturudviklingen ude i verden. Forholdet er jo det, at hele Vesteuropa, påvirket også af konjunkturerne i USA, befinder sig i en hektisk aktivitet, der skaber bekymring i disse lande for, at en inflatorisk bevægelse skal tage overhånd.

De økonomiske vanskeligheder og bekymringer, Danmark må kæmpe imod, findes altså tilsvarende i hele Vesteuropa. Derfor er det så nedslående at se den ensidige fremstilling af Danmarks økonomiske forhold, som i de sidste måneder er givet, navnlig i venstres presse.

Der er herhjemme begået fejlgreb. Det skete i foråret 1954, da lønoverenskomsterne blev indgået, og hvor i hvert tilfælde konsekvenserne heraf straks burde have været en nedskæring af statens udgiftsbudget, men hvor netop venstre og konservative sammen med regeringen gik mod vore forslag derom, forslag, om hvilke jeg iøvrigt erkender, at de burde have været endnu mere omfattende. Men på det nuværende tidspunkt at fremstille det, som om vore vanskeligheder skyldes alene økonomisk letsindighed herhjemme, mens man fortier forbindelsen med hele den vesteuropæiske konjunkturudvikling, er jo direkte for-

[Bertel Dahlgaard.]

dummende og skadeligt, når det sker i en form, der overfor udlandet direkte udsår mistillid til dansk økonomi.

Af partipolitiske grunde slår man efter regeringen, men rammer landet. Var det ikke muligt, at vi herhjemme efterhånden kunne nå frem til en mere loyal form for oppositionspolitik? Til syvende og sidst er det jo folkestyret og det politiske liv, man bringer i miskredit hos befolkningen.

Danmark skal nu med de svage kræfter, vi råder over, søge at modvirke, at vi rives med af inflationsbevægelsen, men dertil kommer, at vi må leve i uvished om, hvorledes prisudviklingen vil blive med hensyn til de råstofførsler, som vor produktion er så afhængig af. Det er et lyspunkt, at vor landbrugseksport i den nærmest kommende tid vil hjembringe stigende priser, hvad der også letter det tryk, som stigende produktionsomkostninger har lagt på erhvervet, og det er et lyspunkt, at dansk industrieksport endnu finder god afsætning. Men prisudviklingen medfører jo samtidig, at vi i løbet af få måneder herhjemme vil møde nye stigende produktionsomkostninger. Jeg mindes næppe noget tidspunkt, hvor det har været mere nødvendigt, at alle betydende faktorer indenfor statsstyre og erhvervsliv mødes i fælles forståelse af det farlige farvand, vi befinder os i. Det er ud fra disse betragtninger, det radikale venstre har foreslået, at der meget hurtigt finder en rådslagning sted om, hvorledes finans-, kredit- og lønpolitikken kan samordnes, så der skabes en fast langtidslinie til sikring af produktionens konkurrenceevne og dermed af beskæftigelsen.

Vi ser nu, at de andre vesteuropæiske lande ligesom Danmark må sætte ind med foranstaltninger imod, at konjunkturerne løber løbsk. Det vil være altfor kortsynet at gå ud fra, at højkonjunkturen fortsætter, vi må i tide berede os på den dag, da konjunkturerne vender, og hvor vi gerne alligevel skulle kunne opretholde tilfredsstillende beskæftigelse. Hele erhvervslivet og ikke mindst arbejderstanden er livsinteresset i, at vi er forberedt, så meget mere som de store årgange også til den tid vil melde sig med berettigede krav på uddannelse og arbejde.

Jeg har af åbningstalens ord fået det

indtryk, at den højtærede statsminister ikke er fremmed for disse synspunkter og for alvoren i de problemer, vi er stillet overfor.

Det er i forbindelse med hele denne problemstilling, spørgsmålet om pristallet og pristalsreguleringen er sat under debat. Anvendelsen af pristallet som lønregulerende faktor har betydelige samfundsmæssige fordele; den skaber større stabilitet og ro på arbejdsmarkedet og indenfor erhvervslivet i det hele taget, den er betingelsen for, at der kan sluttet overenskomster over et længere tidsrum. Men der klæber selvfølgelig også mangler ved denne form for lønregulering, og det er klart, at der med hensyn til grundlaget for beregningen af pristallet kan gøre sig forskellige anskuelser gældende. Det var det, der kom så stærkt frem i forbindelse med det såkaldte „kartoffelpristal“ i sommer, hvor en række sammenstødende, ekstraordinære omstændigheder gav et for almindelige mennesker ganske uforståeligt resultat. I forbindelse hermed er igen opstået tanken om et såkaldt velstandstal, der skulle fremkomme som en kombination af prisbevægelsen og det samlede samfunds indtjeningssevne.

Det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen nedsatte jo som finansminister et udvalg til at overveje eventuelle ændringer i pristallets beregning, herunder også muligheden for beregningen af et sådant velstandstal. Udvalget kom til det resultat, at det ikke lod sig gøre, heri var alle indenfor udvalget enige. Jeg ser nu, at også det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen forleden på de jyske husmænds sendemandsmøde har udtalt, at han ikke mener, denne tanke lader sig praktisere, men at han anser den i Norge praktiserede ordning for god. Det ærede medlem siger, at i Norge bevirker en prisstigning ikke automatisk højere lønninger, men efter hver større pristalsstigning forhandles der om lønningerne under hensyntagen til stigningens årsag og landets samlede økonomi.

Nu er denne karakteristik af den norske ordning vel ikke udtømmende, men iøvrigt er den jo udtryk for den samme tankegang, som jeg har taget til orde for: at en samordning af de økonomiske faktorer er nødvendig. Det er faktisk i dette problem, alle andre er indeholdt, det er her, der skal sættes ind.

[Bertel Dahlgaard.]

Jeg kan ikke tænke mig — og det fremgår da heller ikke af udtalelserne her i dag — at nogen vil pristalsreguleringen som sådan til livs, og forresten har arbejdsmarkedets to parter jo i så henseende muligheder for at indrette sig, som de vil, hvis de kan blive enige. Men det vil efter det radikale venstres mening være rigtigt, at grundlaget for pristalsberegningen såvel som pristalsreguleringens øvrige problemer indgår i de samlede overvejelser vedrørende samordningen af finans-, kredit- og lønpolitikken, og det er det, det radikale venstre har foreslået.

Den hårde kreditstramning, der hidtil er fastholdt, har jo sin begrundelse i, at man mener, den er nødvendig for at hindre, at den stærke økonomiske aktivitet løber ud i inflation og nye valutavanskeligheder; men samtidig løber man den fare, at megen værdifuld fremdrift indenfor produktionen slås i stykker, og at de økonomisk svagest funderede vilkårligt slås ned. Denne ulige kamp i erhvervslivet om adgangen til kapital bør føre til, at staten må være meget tilbageholdende i sine kapitalanlæg. I en sådan tid må det produktive erhvervsliv have første prioritet i den til rådighed stående kapital. Det glædede mig meget i dag at høre det ærede medlem hr. Erik Eriksen sige noget lignende, og jeg håber herefter, at jeg oftere end hidtil herinde, og ikke mindst i finansudvalget, må finde hans parti på denne linie.

Må jeg iøvrigt i forbindelse med kredit- og kapitalproblemerne sige, at det forundrede mig noget, at den højtærede statsminister ikke kunne bebude forslag med hensyn til realkredit. Såvidt jeg ved, står realkreditkommissionen lige foran afgivelse af en betænkning. Jeg vil gerne henstille, at den høje regering søger visse nydannelser på realkreditens område gennemført allerede i denne samling.

Knapheden på kapital kalder dernæst på alle hensigtsmæssige bestræbelser for at fremme opsparingen. Statsministeren tilføjede forlængelse af loven om præmiering af opsparing. Det radikale venstre mener ikke, dette er tilstrækkeligt. Jeg tror, vi skal erkende, at denne lovs virkninger har skuffet noget; der må gennemføres en mere virkningsfuld lovgivning, ligesom skattelov-

givningen i det hele taget i højere grad må tage sigte på fremme af opsparingen.

Der har hos venstre og det konservative folkeparti og ikke mindst hos det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen været en tendens til de sidste år stærkt at fremhæve, at spørgsmålet om at sikre en stor frivillig opsparing er knyttet til tilstedeværelsen af et stort antal meget store indtægter. Det er godt, at der skabes betydelige indtægter ved dygtighed og økonomisk fremsyn; men det, der er den store opgave for os herinde, når vi skal styrke spareviljen, er at skabe betingelser og interesse i de brede lag af befolkningen for at øge opsparingen til betryggelse for sparerne selv og til styrkelse af samfundets produktive arbejde. Det er ikke nogen let opgave at finde de rette veje hertil, men det må gøres og gøres med fornuft.

Jeg lagde mærke til, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen i sin tale på ventres landsmøde sagde følgende — og det ærede medlem sagde noget lignende her i dag:

„Hvis vi engang fik mod til at sige, at alt, hvad personer med en skattepligtig indkomst på 15 000—20 000 kr. sparer op af deres årsindtægt, skattefrit kan fradrages, er jeg ikke i tvivl om, at spareviljen og spareevnen ville genopstå.“ Det skal vist lyde smukt, men vi må nu under denne debat have rede på, om det ærede medlem hr. Erik Eriksen og hans parti vil stå inde for dette forslag til fremme af opsparingen.

Altså den enligstillede mand eller kvinde eller ægteparret uden børn med 15 000—20 000 kr. i indtægt, der har gode muligheder for at spare op, skulle på dette område stilles lige med forsørgere med flere eller mange børn, hvadenten disse er i barnealderen eller i den alder, hvor forældrene skal sætte dem i vej, og hvor muligheden for opsparing derfor har meget snævre grænser. Konsekvensen ville blive, at folk med ringe forsørgerbyrder ville få meget store skattelettelser, medens de med store forsørgerbyrder måtte deltage i betalingen af de skatter, de andre lettedes for. Jeg tror, man skal lade være at vifte folk om næsen med den slags ugennemtænkte løfter, som jeg går ud fra ingen vil indfri. Men nu får vi høre. Der er andre og for-

[Bertel Dahlggaard.]

nuftige veje at gå, og efterhånden er der også fra andre landes lovgivning på dette område erfaringer, som kan indgå i vore overvejelser.

Jeg talte før om at holde igen på statens udgiftsbudget. Jeg var meget tilfreds med at høre, at den højtærede statsminister er indforstået med, at denne tilbageholdenhed også skal gælde de militære bygge- og anlægsarbejder. Jeg regner dog med, at denne tilbageholdenhed ikke blot skal gælde anlægsarbejderne. Jeg tror, den opfattelse har nedfældet sig meget dybt i befolkningen, at en virkelig sanering af valutastillingen samtidig med opretholdelsen af en tilfredsstillende levestandard ikke kan forenes med et militærbudget på 1 milliard kr. og udskrivning af mandskab i et omfang som nu.

Det kan være rigtigt en kort stund at afvente nærmere oplysninger om den nye strategi, der følger af de nyeste masseødelæggelsesvåben, så at der også herudfra kan skønnes over omfanget af reduktionerne på det militære område, men her kommer iøvrigt i betragtning, at den nuværende lange tjenestetids indførelse begrundedes med beredskabshensynet og ikke med uddannelseskrauet. Vi ser nu, hvorledes økonomiske og produktionsmæssige hensyn i forbindelse med nogen ændring i vurderingen af de udenrigspolitiske forhold medfører hærreduktioner i flere lande. Edens sidste tale i underhuset vil i den henseende også være gavnlig læsning herhjemme, selv om engelske forsvarsproblemer iøvrigt ikke kan sammenlignes med danske. Jeg går altså ud fra, at man, inden vinteren er forløbet, vil kunne enes om betydelige reduktioner både i tjenestetiden og i udgifterne.

I forbindelse hermed er det opmuntrende, at hverken det konservative folkepartis eller venstres ordfører her i dag har taget til orde for at ophæve de reduktioner, der fandt sted i fjor efterår, og som de to partier da angreb det radikale venstre så stærkt for. Det er jo egentlig mærkeligt.

Når jeg sætter min lid til den kommende

tids udvikling på dette område, står det også i forbindelse med, at det er åbenbart for alle, at skal regeringen klare de opgaver, den har stillet sig med opretholdelse af overskuddet på finansloven, betalingen af de stigende udgifter, prisstigningen fører med sig, samt en forsvarlig forberedelse af folkepensionens indførelse og give en rimelig udsigt til en gradvis opbygning af en valutareserve, da må der ske en væsentlig nedsættelse af uproduktive udgifter.

Der er nu en bevægelse i gang for at standse folkepensioneringssagen med begrundelse i den økonomiske situation. Heldigvis har det konservative folkeparti og venstre, bortset fra det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen, ikke endnu bøjet sig for denne bevægelse; men når bevægelsen ikke desto mindre har fundet sangbund i befolkningen, står det netop i forbindelse med, at den går ud fra, at de bestående militære byrder er urørlige. Anderledes stiller forholdet sig, hvis folkepensioneringen ledsages af besparelser på andre områder, og selvfølgelig skal det økonomiske grundlag for folkepensioneringens indførelse være forsvarligt.

Under diskussioner i bladene om folkepensionen har man stærkt fremhævet den økonomiske betydning af, at de ældre aldersklassers andel af befolkningen vil være stærkt stigende i de kommende år, og selvfølgelig skal man heller ikke bagatellisere eller undervurdere den økonomiske betydning heraf. På den anden side forekommer det mig, at man fra forskellig side har overvurderet den ændring, der vil ske i forholdet mellem de ældre aldersklasser og de produktive aldersklasser. Såvidt jeg kan se, beror denne ensidighed på, at man systematisk henregner de 20—25-årige til de uproduktive aldersklasser. Jeg finder, at til de produktive aldersklasser må i hvert fald henregnes dem, der er i alderen mellem 20 og 65 år. Gør man det, vil man se, at i 1945 hørte 59,4 pct. til de produktive aldersklasser, medens 8,4 pct. hørte til de ældre aldersklasser. I 1955 er disse to tal ændret

[Bertel Dahlgaard.]

til henholdsvis 56,8 og 9,4, altså en i forhold til produktionen ugunstig udvikling både for de produktive og de ældre aldersklassers vedkommende. Beregner man nu, hvorledes udviklingen vil blive i de kommende 10 år, viser det sig, at tallene i 1965 bliver 56,4 og 11,2.

Det vil sige, at de produktive aldersklasser i 1965 skulle udgøre praktisk talt den samme andel af befolkningen som i år, medens de ældre aldersklassers andel er tiltaget i omtrent samme tempo som i de sidste 10 år og aldersklassen under 20 år er dalet noget. Når man sammenholder disse tal med fremgangen i bruttonationalproduktet pr. indbygger i de sidste 10 år samt fremgangen i det private forbrug pr. indbygger i det samme tidsrum, alt beregnet i 1949-priser, synes jeg ikke, tallene viser så ildevarslenende et billede af situationen, som man har søgt at tegne, alt selvfølgelig under forudsætning af, at man fører en forsvarlig økonomisk politik, der ikke anvender uforholdsmæssige udgifter til uproduktive investeringer eller andre uproduktive formål.

Det var mig ikke muligt på det ærede medlem hr. Aksel Møllers tale i dag at høre, hvor det ærede medlem egentlig befinder sig i folkepensioneringsspørgsmålet. Jeg vil dog gerne minde om, at det ærede medlems partis repræsentant i folkeforsikringskommissionen i dette forår i betænkningen tilsagde det fælles socialdemokratisk-radikale forslag en velvillig behandling i folketinget. Jeg vil gerne spørge, om dette tilsagn ikke gælder mere.

Forslagene til den store skattereform er jo endnu ikke fremsat, men jeg går ud fra, at det sker meget snart, og regner med, at de også indeholder regeringens forslag til ændringer i grundskyldslovgivningen. Det er ganske urimeligt, at folketingets partier ikke har benyttet folketingets fire feriemåneder i sommer til et grundigt arbejde med de utallige enkeltheder, der her må gennemgås. Det radikale venstre har gjort indtrængende forestillinger om, at det måtte ske, men det har mødt en uvilje, som i første linie har haft sit udspring i venstre. Det er helt uforsvarligt, hvis det skal have til følge, at arbejdet nu heller ikke bliver tilendebragt i denne samling. Der er betydelige

områder, hvor det vil koste et stort arbejde at nå frem til enighed, men den højtærede finansministers forslag indeholder så meget værdifuldt med hensyn til forenklinger, administrative besparelser og større anskuelighed i skatteudskrivningen, at det haster med gennemførelsen heraf.

Der er formentlig også enighed om, at der må gennemføres reformer, som i højere grad, end det nu er tilfældet, opfordrer den enkelte til at gøre sig anstrengelser for at øge sin indkomst. Det må blive således, at den enkelte har følelsen af, at det betaler sig at arbejde mere, og at denne følelse forstærkes. Det radikale venstre har i skatteudvalget udformet et forslag med henblik herpå, og der foreligger nu fra finansministeriet beregninger over dets virkninger. Efter det, der her foreligger, må det skønnes, at forslaget anviser en vej, der med bibeholdelse af skattefradragets retten giver tilfredsstillende resultater. Må jeg tilføje, at de samlede virkninger af skattelovenes skattefradragregler i forbindelse med de gældende børnetilskudsregler og de sociale bestemmelser, der grupperer sig omkring sygekassegrænsen, efterhånden medfører en sådan vilkårlighed og ulighed i behandlingen af indkomsterne, at de nødvendige ændringer hurtigst muligt må gennemføres.

Der har, såvidt jeg har forstået, nu vist sig tendenser til, at også det konservative folkeparti vil forhale arbejdet med skattereformen og i vinter nøjes med en lap på den bestående lovgivning. Jeg håber ikke — jeg siger det med henblik på udtalelser, der forleden dag stod i et af de konservative blade herinde — jeg håber ikke, det er hensigten, at selvpensionisterne skal spises af med en sådan lap med det formål dermed at have en begrundelse for at standse folkepensioneringen. Iøvrigt har det radikale venstre tidligere givet udtryk for, at det er rede til at gå til skattelettelse for de ældre aldersgrupper, som omfatter selvpensionisterne.

Jeg vil nu meget alvorligt henstille, at man fra regeringens og alle partiers side betragter skattereformens gennemførelse som den største arbejdsindsats, folketinget må yde i denne samling. Forslaget om skat ved kilden, som statsministeren bebudede, vil jeg se udformet, inden jeg tager hatten af for det.

[Bertel Dahlgaard.]

Det må håbes, at forhandlingerne indenfor Nordisk Råd vedrørende arbejdet for etableringen af et fælles nordisk marked kan nå så langt frem i denne vinter, at en reform af toldlovgivningen må være i sigte. Den danske toldlov er forældet. Siden den sidste store revision i 1924 er der fremkommet en række helt nye varer og ændrede varekvaliteter, som toldsatserne slet ikke er afpasset efter. Alt dette og meget andet må rettes gennem det revisionsarbejde, der nu foregår i tolddepartementet, og det må naturligvis være sammenknyttet med forberedelserne til det fælles nordiske marked. Jeg håber, der kan blive enighed om, at eventuelle toldplaner, der vil medføre betydelige prisforhøjelser og øgede omkostninger for hele det erhvervsliv, hvis konkurrenceevne er afgørende, ikke kan forenes med de mål, regeringens økonomiske politik har sat sig. Lad mig iøvrigt udtale det radikale venstres store glæde over, at det nu kan ventes, at Finland meget snart vil kunne indtage sin naturlige plads i Nordisk Råd.

I sommerens diskussioner har den højtærede finansministers overtræk i nationalbanken spillet en rolle, og det er fra forskellig side fremhævet, at der herigennem pumpes en falsk købekraft ud i befolkningen. Nu ved vi jo, at finansministeren ikke trækker flere penge end nødvendigt for at kunne betale, hvad folketetinget og herunder venstre og det konservative folkeparti har bevilget. Skal der her udøves kritik, må folketetinget rette den mod sig selv, og ganske særlig må venstre og det konservative folkeparti rette kritikken mod sig selv, for var ikke den ekstraordinære lovgivning gennemført, som konservative og venstre med undtagelse af det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen modsatte sig, så var statens træk på nationalbanken blevet af langt større omfang. Men iøvrigt er heldigvis statens træk på nationalbanken ikke på langt nær af det omfang, som venstres og konservative blade har forsøgt at bilde befolkningen ind. Også her gælder det, at man i den partipolitiske agitation ikke undser sig for at give en usandfærdig fremstilling af forholdene eller i hvert fald at skjule de faktiske forhold. Man skriver f. eks., at nu har finansministeriets overtræk i nationalban-

ken nået det formidable beløb af over 700 mill. kr., men man fortier, at samtidig er der i henhold til bestemmelser, som bl. a. det radikale venstre har forlangt lovfæstet, siden 1. april 1954 af de nye afgifter hensat ca. 450 mill. kr. på en anden særkonto i nationalbanken.

Den 15. oktober i år var den sædvanlige overtrækskonto 600 mill. kr. Trækker vi herfra de 450 mill. kr., staten har indsat på særkontoen, er den købekraft, overtrækket repræsenterer, altså kun 150 mill. kr., og dette beløb søges nedbragt ved salg af obligationer, staten ligger inde med. Det er, synes jeg, slemt, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen på venstres landsmøde i omtalen af de 700 mill. kr. fortier sagens rette sammenhæng. Overtrækket vil måske stige noget i de nærmest kommende måneder, og det påkalder sparsommelighed hos det folketing, der nu er trådt sammen, men venstres og det konservative folkepartis rædselsskildringer på dette område er overdrivelser, som de af hensyn til sig selv burde holde sig for gode til at kolportere.

I uger har nu en stor og ejendommelig retssag oprullet sig for befolkningen. Jeg vil gerne spørge, om de forhold, der i denne forbindelse er kommet frem, ikke giver regeringen anledning til at fremsætte forslag om ændring i aktieselskabsloven, så de såkaldt tomme aktieselskaber ikke fremtidig får adgang til at leve videre som tilsyneladende velfunderede foretagender med nye navne og formål. Hvis regeringen ikke agter at fremsætte et sådant forslag, vil det radikale venstre gøre det.

I det hele taget vil afslutningen af denne retssag nok give anledning til andre overvejelser, og i hvert tilfælde er det klart, at sagen i høj grad har aktualiseret problemerne vedrørende større offentlighed i administrationen, som kommissionen skal beskæftige sig med. Iøvrigt bør kommentarer til retssagens enkeltheder og de bagved liggende forhold selvfølgelig vente, til sagen er sluttet, selvom denne sag og dens behandling i befolkningen har givet anledning til megen undren.

Af ordførere er her i dag omtalt og kritiseret den overenskomst, som under 21. juni i år er truffet mellem finansministeriet og Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund. Jeg må mene, at denne overenskomst

[Bertel Dahlgaard.]

går videre end ønskeligt, under hensyn til at staten og i det hele taget det offentlige må være forsigtig med at foretage noget, der kan opfattes, som om borgerne ikke er stillet lige i forholdet til staten. Navnlig er det selvfølgelig betænkeligt, at der gives direktiver til personer, der allerede er ansat i statens tjeneste, vedrørende hvad de bør gøre med hensyn til tilslutning til den ene eller den anden organisation. Jeg tror ikke, det er holdbart.

Med hensyn til den eneforhandlingsret, der i overenskomsten er tilsagt en enkelt organisation, da må jeg mene, at det er en fejl at tale om eneforhandlingsret, dersom der er andre foreninger eller organisationer, som i kraft af deres stilling eller tidligere rettigheder også har berettiget krav på forhandlingsret. Hele det område, som berøres af denne overenskomst, har gennem årene givet anledning til adskillige administrative tvivlsspørgsmål, ikke mindst i forbindelse med kommunestyret i byerne, og det var vist ønskeligt, at man søgte at nå frem til visse generelle synspunkter, så det løftedes ud af den politiske atmosfære. Jeg vil derfor gerne opfordre finansministeren til at foranledige, at den adgang til opsigelse af overenskomsten, som ministeren meget rigtigt har forbeholdt staten, benyttes, således at de påbud, overenskomsten forudsætter, bortfalder.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen kritiserede den højtærede handelsministers udnævnelse af monopoltilsynets medlemmer med den begrundelse, at ingen af venstres folketingsmedlemmer var fundet kvalificeret til at sidde i monopoltilsynet. Det tilkommer selvfølgelig ikke mig at vurdere de enkelte medlemmers kvalifikationer, men jeg vil meget fraråde, at man giver medlemmerne karakter efter en undersøgelse af deres partipolitiske stadi. I så tilfælde kunne jeg fremhæve, at der i monopoltilsynet sidder to af venstres forhenværende rigsdagsmedlemmer, der indtil for to år siden var medlemmer henholdsvis af folketinget og landstinget. Det ville aldrig falde mig ind at anse dem for mindre kvalificerede på grund af deres politiske tilhørsforhold. Jeg kender ikke alle monopoltilsynets medlemmers politiske anskuelser, og jeg bryder mig heller ikke om at kende dem, men vil virkelig

venstre og det konservative folkeparti skyde dette spørgsmål i forgrunden, så må jeg sige, at jeg tror, den venstre-konservative blok i hvert tilfælde er forholdsvis stærkere repræsenteret i monopoltilsynet, end de ærede partier er her i tinget. Jeg vil meget henstille, at man afstår fra at søge skabt en politisk atmosfære omkring monopoltilsynet; det er ingen indenfor erhvervslivet interesseret i.

Den sidste tids begivenheder på Færøerne har i det øvrige Danmark vakt den største beklagelse. Ingen herhjemme har andet ønske, end at færingerne skal formå at styre sig selv i overensstemmelse med den givne selvstyrelov. Danmark yder med glæde hvert år betydelig økonomisk hjælp til, at det færøske samfund kan trives økonomisk og kulturelt. Ingen ønsker andet, end at færingerne selv kan opretholde lov og orden. Finansministerens rejse til Færøerne i foråret var et håndgribeligt bevis på, at alle hernede ønsker, at opståede uoverensstemmelser indenfor det færøske samfund bringes ud af verden ved, at man taler sig tilrette, men når alt dette af en lille gruppe besvares med, at der øves vold mod lovlige danske og færøske myndigheder, da må respekten for de lovlige myndigheder håndhæves i forståelse med det styre, som er lovligt valgt af færingerne selv.

Dybest indtryk tror jeg det gør hernede, at der på Færøerne kan bestå et parti, som i betydeligt omfang bygger sin virksomhed på udsagn og påstande, der er i vitterlig strid med sandheden.

Når begivenhederne omkring Klaksvig-sagen er bragt til afslutning, tror jeg, at færinger og danske hernede, der har fælles ønsker om et færøsk folkestyre, bygget på nødvendig selvdisciplin, må prøve at finde sammen på en ny måde, så selve det folkelige fællesskab styrkes. Da jeg for nogle år siden tilbragte en uges tid på Færøerne, var det mig en berigelse at møde færinger af alle samfundslag og føle det fælles kulturgrundlag forenet med færøsk særpræg. Det er synd og skam, om færøsk selvstyre skal undergraves af indre splittelse og opløsning, netop som det er nået frem til at blive anerkendt af alle i det øvrige Danmark.

Når vi nu går ind til vinterens arbejde, vil jeg på det radikale venstres vegne udtrykke håbet om, at arbejdet må forme sig

[Bertel Dahlgaard.]

på en sådan måde, at det kommer til at stå klart, hvad det er, de forskellige partier vil på de store og afgørende områder. Det er betingelsen for, at der kan udfolde sig frugtbare bestræbelser for at bøje meningene så meget mod hinanden, at der kan opnås holdbare resultater på så bredt et grundlag som muligt. Den tilstand, der herskede her i folketinget i sidste samling, hvor venstre og det konservative folkeparti indskrænkede sig til blot at kritisere den økonomiske politik, men nægtede selv at stille forslag eller at angive konkrete retningslinier for deres økonomiske politik, var meget beklagelig set udfra et arbejdende folkestyres synspunkt. Det ærede medlem hr. Erik Eriksens udtalelser i dag har desværre heller ikke givet konkrete oplysninger om partiet venstres økonomiske politik. Forhandlingerne med de to partier i sidste samling var faktisk som at slå i en dyne. Alt var negativt. Jeg troede, at der efter venstres landsmøde i hvert fald ville titte et ansigt frem med et udtryk, som man kunne holde sig til. Der viste sig imidlertid to ansigter, det ærede medlem hr. Thor kil Kristensens og det ærede medlem hr. Erik Eriksens, og så var man lige vidt, da de så i hver sin retning. Det ene alvorligt og bekymret, men dog givende udtryk for en vis holdning, det andet ubestemmeligt og med et listigt blink i øjet, der syntes at sige som så: lad os nu se, hvorledes konjunkturerne udvikler sig både økonomisk og politisk, så må man se, hvad man kan hitte på.

Jeg har en lille bemærkning af anledning af en udtalelse af det ærede medlem hr. Aksel Møller. Det ærede medlem omtalte, at mit parti havde fremsat forslag om voldgift og om opmuntring til udbyttedeling, hvad det ærede medlem mente at regeringen ville være imod. Ja, men vil det da sige, at det konservative folkeparti og venstre virkelig her vil stille sig på regeringens side i denne modstand og vil være regeringens trofaste støtte mod os, når det drejer sig om forslag, der har til hensigt at fremme produktionen og hindre ødelæggende arbejdskampe? Det vil blive interessant at se.

Det ærede medlem var i slutningen af sin tale inde på de ødelæggende virkninger, som det overhåndtagende byggeri havde haft,

og jeg erkender, at om man ikke kan tale om ødelæggende virkninger, har byggepolitikken på et vist tidspunkt været drevet for vidt, men jeg synes alligevel, det ærede medlem bør huske på, at det er hans byggepolitik, fra dengang han var indenrigsminister, som vi nu efterhånden søger at få ned på et sundere grundlag.

Jeg vil gerne slutte med at sige, at vi i det radikale venstre tror, at det er meget nødvendigt, at folketinget lever op til de folkestyrets idealer, vor nye grundlov påkalder, men det sker ikke ved, at partierne herinde ligger på lur efter hinanden i stort og småt. Det sker kun ved, at der vises god vilje, at regeringen udviser, lad mig bare understrege det, den yderste grad af loyalitet overfor folketinget, og at oppositionen øver sin gerning på sagligt og sandfærdigt grundlag. Det radikale venstre er rede til at samarbejde med enhver, der vil positive resultater på et social-liberalt grundlag. Jeg tror, at de, der nægter at deltage i et samarbejde, vil berøve sig selv indflydelse på de afgørende områder.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, onsdag den 19. oktober, kl. 13 med følgende dagsorden:

- 1) *Spørgsmål til ministrene.*
- 2) *Spørgsmål om meddelelse af orlov til folketingsmand Kjældgaard.*
- 3) *Spørgsmål om indkaldelse af stedfortræderen for folketingsmand Kjældgaard.*
- 4) *Fortsættelse af forhandling om statsministerens redegørelse i henhold til grundlovens § 38 ved folketingsårets åbning.*

Mødet hævet kl. 17²⁸.

4. møde.

Onsdag den 19. oktober kl. 13.

Formanden: I skrivelse af dags dato anmoder ministeren for offentlige arbejder om, at der må blive foretaget valg af et medlem af Københavns havnebestyrelse for tiden indtil 31. december 1955 i stedet for fhv. minister Halfdan Hendriksen, der har begæret sig fritaget for nævnte hverv.

Den første sag på dagsordenen var:

Spørgsmål til ministrene.

Af *Johs. Christiansen* til forsvarsministeren:

„Vil ministeren oplyse, hvilke regler der gælder for jetjageres flyvninger over tæt bebyggede områder, og om en skærpelse af disse regler eventuelt påtænkes?“

Johs. Christiansen: Når jeg har stillet dette spørgsmål til den højtærede forsvarsminister, skyldes det hovedsagelig to forhold. Det ene og det mest afgørende er, at jetflyvninger over tæt bebyggede områder rummer store farer for omfattende ulykker. Det andet forhold er, at disse overflyvninger gøres til genstand for en stødse skarpere kritik fra den civile befolknings side dels som følge af den fare, som jeg allerede har påpeget, dels fordi disse overflyvninger på en noget urimelig måde forstærker den støjplage, som navnlig bybefolkningen har mere end tilstrækkeligt af i forvejen.

Blandt de mange kritiske røster, der har hævet sig, har jeg bemærket mig en, der nylig er kommet fra provst C. Boserup i Kopperup ved Skive. Kritikken er i dette tilfælde vendt mod en særlig lav og derfor ekstra larmende jetflyvning over Skive sygehus. Er noget sådant dog nødvendigt, spørger provsten, og jeg gør hans spørgsmål til mit.

Da der måske er en og anden, der har den opfattelse, at disse overflyvninger er et foreskrevet led i militærflyvernes træningsprogram, vil jeg gerne bede ministeren udtale sig herom. Personlig må jeg vurdere denne side af sagen sådan i al korthed: den opgave, luftjagerne under en eventuel krig må have i forbindelse med vore byområder, er at søge bombemaskiner hindret i at nå frem til dem; jagerne må selvfølgelig kontakte bombemaskinerne i betragtelig afstand fra bombemålet. Der skulle altså efter denne opgaves art ikke synes at være nogen nødvendighed tilstede for, at jagerne som led i deres træning foretager flyvninger også over byområder.

Jeg spørger da ministeren, om disse overflyvninger ikke strider mod givne instrukser, og, hvis dette ikke skulle være tilfældet, om ministeren da vil tage skridt til at få udfærdiget sådanne instrukser, at overflyvninger af nævnte art fremtidig kan være udelukket?

Formanden: Som fungerende forsvarsminister har den højtærede fiskeriminister ordet.

Fiskeriministeren (Chr. Christiansen): Til de direkte spørgsmål, som det ærede medlem hr. Johs. Christiansen har stillet mig, skal jeg svare følgende. I de af flyverkommandoens udgivne bestemmelser om flyvehøjde er det påbudt, at overflyvninger af byer skal ske i mindst 500 m højde; minimumshøjde for flyvning over åbent land er fastsat til 200 m. Under øvelser kan chefen beordre flyvning i under 200 m højde, men sådanne flyvninger vil blive beordret gennemført af serruter, så at flyvning over tæt bebyggede områder såvidt muligt undgås. Flyverkommandoens bestemmelser for flyvning påbyder iøvrigt enhver pilot at drage omsorg for, at hans flyvning bliver til så ringe ulempe for trediemand som muligt.

På spørgsmålet om, hvorvidt en skærpelse af reglerne påtænkes, kan jeg svare, at man ikke i øjeblikket overvejer noget sådant, idet man har det indtryk, at flyvning over de nævnte minimumshøjder kan foregå, uden at det er til væsentlig ulempe for befolkningen. Jeg kan tilføje, at når forsvarsministeriet eller flyvevåbnet bliver bekendt